

12 dagar räknade från den 3 nästinstundande Mars. På samma gång jag anhåller om proposition härom, utfäster jag mig att för den eller dem af Kammarens ledamöter, som det åstunda, redogöra för sagde åligganden och göromål, hvilken redogörelse jag dock förmodar, att pluraliteten skulle finna för lång och tråkig att afliöra.

På framställd proposition blef ifrågavarande hemställan af Kammarerna bifallen.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Thorsdagen den 29 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag för den 28 Februari.

§ 2.

Före öfvergången till de å föredragningslistan för dagen uppförda ärenden lemnades, enligt begäran, ordet åt

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena, Grefve von Platen, som anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag i följd af ett misstag icke kom att vara närvarande, då Kammarens protokoll för den 21 i denna månad öfver diskussionen angående anslagen under riksstatsens tredje hufvudtitel i gårdagens plenum justerades, anhåller jag att de ord, jag nu skall hafva äran yttra, måtte få anses såsom ett tillägg till nämnda protokoll. Jag hyser så mycket större tillförsigt att denna min anhållan icke skall afslås, som jag är fullt öfvertygad derom, att Kammarens rättskänsla säger, att jag icke kan helt och hållet förbigå det klander, som under förenämnda diskussion af en talare riktades mot de underordnade tjenstemännen i kabinettet för utrikes brefvexling med anledning af de felaktiga och vilseledande uppgifter om Sverige, som förekomma

komma i ett af den ärade talaren omförmäldt, i England utgifvet statistiskt arbete. Sedan diskussionen i denna fråga egde rum, har jag sökt göra mig underrättad om, huruvida detta klander kunde vara befogadt, och de upplysningar, jag i detta afseende erhållit, äro af den beskaffenhet, att de åtminstone för mig varit fullkomligt tillräckliga och äfven för den, som vill döma fördomsfritt, skola, såsom jag hoppas, befinnas till fullo öfvertygande om obefogenheten af detta klander. Jag betvivlar icke heller, att sjelfve den ärade talaren, som så strängt uttalade sig emot Utrikes-departementets tjänstemän, skall, om han vill undersöka de handlingar, hvilka jag nu ber få lägga på Kammararens bord, finna sig föranledd till ett mildare omdöme, än det han då afgaf. Dessa handlingar äro visserligen icke några bevittnade intyg, men kunna dock anses åtminstone såsom sannolikhetsbevis.

Det förhåller sig verkligen så, att utgifvaren af ifrågavarande arbete begärt upplysningar rörande Sverige och Norge, samt att upplysningar derom äfven lemnats till en del af Statistiska Centralbyrån och till en del från Kabinetttet för utrikes brevexling.

Jag har väl icke lyckats att hos boktryckaren återfå sjelfva manuskriptet, men af dessa handlingar framgår otvetydbart, att de lemnade upplysningarne icke influtit i det engelska arbetet, utom på ett eller annat ställe, men då lösryckta ur sitt sammanhang och till största delen ofullständigt, synnerligast då någon längre text erfordrats för att förklara någon uppgift. Detta synes af några tryckta blad ur den engelska boken. I redogörelsen öfver länen finnes till exempel Lappland upptaget ega en utsträckning af 4,000 kvadratmil utan *en enda* innevånare. Det torde icke behöfva bevisas, att statistiska Centralbyrån icke kunnat i de lemnade upplysningarne göra sig skyldig till sådana misstag; men då dylika vilseledande uppgifter förekomma på ett ställe i det engelska arbetet, kunna de äfven finnas på andra ställen i detsamma.

Jag lägger nu handlingarne på bordet, tacksam om Kammararens ledamöter behaga taga kännedom om handlingarnes innehåll, och öfvertygad, att den ärade talaren skall erkänna sin mindre riktiga uppfattning rörande tillkomsten af de i det engelska arbetet lemnade uppgifterna om Sverige och Norge.

Härefter yttrade Herr Hedin: Med anledning af Hans Excellens Herr Statsministerns för utrikes ärendena anförande anhåller jag att endast få framställa den förmodan, att ifrågavarande upplysningar icke meddelats utgifvaren af det engelska arbetet direkte från statistiska centralbyrån utan passerat Utrikes-departementets expedition, i hvilken händelse de från departementet lemnade upplysningar sannolikt utgjort en integrerande del af de meddelanden, som afsändes till utgifvaren i London.

§ 3.

Förekom i ordningen den fortsatta behandlingen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel; och föredrogs nu:

Punkten 3, mom. a.

Herr Helander: Jag tager mig friheten hemställa, att momenten a) och b) måtte i ett sammanhang behandlas och momentet b) således äfven nu föredragas.

Enligt Herr Helanders begäran, blef jemväl mom. b) i sammanhang med mom. a) nu föredraget.

Derefter fortsatte:

Herr Helander: Innan jag inlåter mig på hufvudfrågan, nödgas jag mot Stats-Utskottet framställa den anmärkning, att Utskottet synbarligen icke så särdeles noga satt sig in uti de för frågans bedömande nödiga och till Utskottet öfverlemnade handlingarne. Så till exempel talar Utskottet på sidan 5 om den af 1870 års Riksdag till Kongl. Maj:t hänskjutna frågan om och i hvilken mån de topografiska, ekonomiska och *geografiska* karteverken kunde ställas i närmare samband. I stället för "*geografiska*" skulle här naturligtvis stå "*geologiska*". Man har väl sagt, att detta är ett tryckfel, men jag har gjort mig underrättad derom att tryckfelet står jemväl i manuskriptet.

Något obeskedligt förefaller mig derjemte Utskottets försök att kasta skugga på en motionärs bevekelsegrunder. Utskottet säger nemligen, att motionärens hufvudsyfte synes hafva varit att söka bereda landtmätarne ökad tillfälle till sysselsättning vid rikets karteverk. Jag tror dock, att hvar och en, som rätt läser min framställning, icke så bör tyda, eller, rättare, misstyda densamma, utan finna, att mitt syfte varit ett helt annat, nemligen hela landets och speciellt karteverkets gagn; och om dermed jemväl kan förenas någon fördel för landtmätarne, så torde väl detta så mycket mindre vara förkastligt, som en stor besparing derigenom kunde beredas staten. Jag nödgas ock vidröra det oriktiga uti Utskottets uttryck, att detta mitt förmenta hufvudsyfte vid karteverksfrågans afgörande icke varit lemnadt ur sigte, enär Kongl. Maj:t skulle stadgat, att såsom kompetensvilkor för anställning och användande såsom ekonomisk kartograf fordras att vara landtmätare. Detta är dock i så mätto oriktigt, som Kongl. Maj:t, såsom å sidan 3 af Utskottets utlåtande synes, i sitt beslut af den 15 December 1871, sjetten punkten, stadgat, att landtmätare endast tillsvidare, och så långt de besparade andre landtmätarelönerna dertill förslå, vid karteverket skola anställas. Jag vill härefter öfvergå till hufvudfrågan.

I motiven till det förslag, jag i min motion om karteverken framställt, har jag uttalat den åsigt, att ingenting synnerligt vore vunnet med en förening emellan de ekonomiska och topografiska karteverken, hvilken åsigt jag grundat på det förhållande, att genom den arbetsfördelning, som redan år 1867 emellan dessa karteverk kommit till stånd, något dubbelarbete ej mera existerar i afseende å kartorna, samt att det vore en ganska lätt och enkel sak att åt beskrifningarne gifva den form man behagar. Ett ytterligare stöd för denna åsigt har jag funnit i det förhållande, att det visat sig nyttigt att dessa karteverk bestå vid sidan af

hvarandra, för kontrollens skull. Jag har tillika uttryckt den förmodan, att några ööfvervinnerliga hinder icke torde möta föreningen af alla karteverken under en gemensam styrelse, så vida man verkligen ville gå till grunden med saken. Som man emellertid nu fått den föreställning att det skulle vara gagneligt att få de nämnda två karteverken förenade, så har jag äfven i mitt förslag, under vissa villkor, godkänt ett sådant förhållande, emedan detta icke hindrade föreningens utsträckning jemväl till öfriga karteverken, om eller när så framdeles kunde befinnas lämpligt. I hufvudsaken har jag således verkligen ansett mig kunna biträda samma mening som Kongl. Maj:t, men afviker fullkomligt från Kongl. Maj:ts beslut i fråga om den personal, som bör bearbeta eller rättare leda ekonomiska karteverken. Kongl. Maj:t har förklarat samma arbete böra ställas under topografiska korpsen, hvaremot jag, på skäl, som blifvit i motionen anförda och som jag här ej vill besvära Kamraren med att återupprepa, ansett kartearbetena böra tillhöra landtmäteriet och stå under dess styrelse, såsom förhållandet nu är med det ekonomiska karteverket.

Det torde af hvar och en vara känt, att allt kartearbete, således äfven det geografiska, tillhört landtmäteriet allt ifrån dess första stiftelse eller uppkomst. Ännu i landtmäteri-instruktionen den 4 Maj 1827 quvarstod stadgande om skyldighet för landtmäteripersonalen, synnerligast Generallandtmäterikontorets, att befatta sig med geografiskt kartearbete. Att resultatet af landtmäteriets officiellt geografiska verksamhet icke varit synnerligen stort är en sanning; men förhållandet har svårligen kunnat vara annorlunda, då särskildt anslagna medel för ändamålet ej funnos att tillgå. Under enahanda omständigheter lärar näppeligen någon annan korps kunnat något i berörda hänseende uträtta. Emellertid vore det obilligt och orätt att alldeles ignorera hvad enskilde personer inom landtmäteriet i denna väg åstadkommit. Då topografiska korpsen för sina betydliga anslag hittills utgifvit länskartor, aftecknande en areal af omkring 634 qvadratmil, hafva, för att nu nämna endast dylika *utgifna* kartor, och utan inberäkning af hvad ekonomiska karteverket uträttat, dels i half-officiel väg och dels fullkomligt enskildt, landtmätare åstadkommit kartor öfver tre norrländska län, upptagande ungefär 822 qvadratmil, mot en jemförelsevis ytterst ringa ersättning af staten. Öfvergående från länskartorna till så kallade sockenkarteverket, ur hvilket ekonomiska karteverket sedermera uppkommit, så hade enligt 1827 års landtmäteriinstruktion hvarje vice kommissionslandtmätare, innan han kunde vidare befordras, skyldighet att upprätta åtminstone *en* dylik karta med beskrifning. Det dröjde likväl i aderton år, eller intill den 12 December 1845, innan formulär för dessa beskrifningar fastställdes och först omkring ett par år sednare började sådana kartor till Generallandtmäterikontoret inkomma. Jag vill påminna mig, att jag var bland de förste, som fullgjorde mitt åliggande i detta hänseende. Så vidt jag vet, har det ej funnits mer än en mening om detta sockenkarteväsende, nemligen att det saknade plan och behörig kontroll och därför var fullkomligt ändamålslost. Visserligen gjordes åtskilliga försök att åstadkomma ett bättre förhållande, öfver hvilka jag innehåller mitt omdöme, men samtidigt dermed och långt derefter försöktes det också att få sockenkarteverket, oordnad såsom det var, öfverflyttadt till topografiska korpsen, hvarigenom det, enligt min tanke,

skulle omintetgöras. Dessa försök slutades dermed, att Kongl. Maj:t den 16 December 1859 skiljde det dåmera ordnade, så kallade ekonomiska karteverket från chefen för landtmäteriet och ställde detsamma direkt under chefen för Civildepartementet, med ledning af särskild förordnad styresman. Så fortfor det ett tiotal af år. Nyss innan denna tid tilländagått blef öfveringeniörstjensten i Generallandtmäterikontoret ledig. I denna Kammare väcktes då förslag, att befattningen skulle indragas, men tvisten härom slöts dermed att platsen återbesattes. Sannolikt reflekterade ej så många deröfver, emedan nästan samtidigt eller den 14 December 1869, således för föga mer än två år sedan, ekonomiska karteverket återflyttades under landtmäteristyrelsen, då den nyutnämnde öfveringeniören, som allt dittills varit styresman för nämnda verk, fick behålla detta särskilda uppdrag. Jag kan visserligen icke förklara för mig det förhållande, att chefen för landtmäteriet, som förut blifvit entledigad från befattning med ekonomiska karteverket, nu åter ansågs skyldig mottaga ledningen deraf utan särskild ersättning, men jag måste väl antaga att dermed hade sin riktighet. Häraf kunde nog dragas den slutsats, att oaktadt den betydliga tillökning i göromål som ekonomiska karteverket måste tillskynda chefen för topografiska korpsen, denne likväl därför icke kommer att åtnjuta särskild ersättning. Sker annorlunda, hvilket man nu ej vet, emedan man alldeles saknar upplysning om huru anslaget kommer att disponeras, så ökas utgifterna för karteverket, hvilket är stridande mot afsigten med Riksdagens skrifvelse den 9 Maj 1870, åtminstone på det indirekta sätt, att anslagen mindre förslå till de verkliga kartarbetena. Jag kan ej annat än gilla det i statsrådsprotokollet nuvarande personalen vid ekonomiska karteverket gifna löfte att få bibehålla sina inkomster oförminskade, men kommer så att ske, så måste det inträffa att, enär samma protokoll antyder, att topografiska korpsens officerare komma att öfvertaga ledningen af kartarbetena, nuvarande civile ledare, som alltså få en underordnad ställning, blifva afönade högre än andra underordnade, det allmänna till förlust. För öfrigt är det klart att när, såsom sannolikt är, topografiska korpsen snart uppgår i generalstabens, vid hvilken tid jag förmodar att man ej åter vill flytta ekonomiska karteverket under landtmäteristyrelsen, karteverken måste få en särskild styrelse, hvilket ej kan ske utan stor uppoffring af kartemedlen, sannolikt till belopp af flera tusen riksdaler; en betydande tillökning i utgifter, derom man nu ej har kännedom.

Jag kan här omöjligen förbigå den omständigheten att, enligt andra punkten af Kongl. beslutet den 15 December 1871, utgifning på statsverkets bekostnad af ekonomiska kartorna ej vidare skall ega rum. Väl har jag mig bekant, att detta öfverensstämmer med 1870 års riksdagsbeslut, men jag är ock öfvertygad derom, att om det Kongl. beslutet icke tillkommit förr än Riksdagen fått tillfälle yttra sig i saken, denna bestämmelse uteblifvit, och jag stöder denna min uppfattning på de skäl jag tager mig friheten meddela. Då Kongl. Maj:t i så väsendtlig mån ansett sig böra fästa afseende vid hvad komiterade uti frågan hemställt, undrar jag visserligen icke så mycket derpå att så jemväl i denna del skett, oaktadt komiterades yttrande härutinnan förefaller mig ganska märkvärdigt. Komiterade yttra nemligen, i sammanhang med tillstyrkande af

kartebeskrifningarnas allmängörande, beträffande sjelfva kartorna, att "dessa kartors verkliga ändamål och nytta icke äro så lätta att uppfatta." Jag måste beklaga denna komiterades uppfattning af ekonomiska kartornas värde i allmänhet, som jag dock hoppas måste för hvarje annan tydligt framstå. Om jag icke fruktade att upptaga allt för mycket af Kammarrens tid, skulle det vara mig ett nöje att visa uti hvilka många för både det allmänna och enskilda betydande riktningar dessa kartor äro gagnande, dervid åberopande både egen och andras erfarenhet. Nu måste jag dock lemna den saken, med erinran att den nyss citerade satsen endast kan vara riktig, såvida ordställningen alldeles omkastas och det heter, att: dessa beskrifningars nytta och ändamål äro icke så lätta att uppfatta, derest de ej åtföljas af kartorna. Eller kan det verkligen vara klokt och nyttigt att offentliggöra beskrifningarne, men begränsa kontrollen på deras riktighet? Huru går det då med gagnat af hela karteverket? Är det ej klart att man endast förskaffar sig ett tillfälligt gagn, för en jämförelsevis kort tid, af beskrifningarne, hvilka snart nog ej mera visa rätta förhållandet; och blir ej det påståendet fullkomlig sanning, att man, med hänseende till den långa tid som för verkets afslutande måste åtgå, ej mer har någon nytta af arbeten, som blifvit några år gamla. Jag måste vidhålla den mening, att kartorna böra underkastas en fortgående revision, så att öfversigt af i möjligaste mätto samtidiga förhållanden må erhållas, hvilken ej är möjlig utan kartans mångfaldigande, och kan därför ej annat än, efter numera vunnen upplysning om den jämförelsevis ringa kostnad som utgifningen medför, på det högsta afråda från tillämpning af andra punkten i Kongl. beslutet den 15 sistlidne December. Då jag naturligtvis här mötes af den invändningen, att karteutgifningen medför kostnader, bör jag icke underlåta att deroi säga några ord. Om utgifning ej ifrågakommer, måste, enligt hvad jag nu har mig bekant, renritning af konseptet i åtminstone 2, om ej 3 exemplar, ske. Det är visserligen svårt att noga bestämma förhållandet emellan kostnaderna för renritning och gravering i sten af ett exemplar, emedan detta är beroende af vana och drift hos arbetarne samt deras aflöningsförmåner; men efter anställda försök kan detta förhållande någorlunda säkert angifvas såsom 1 till 3. Antages det nu att blott 2 renritade exemplar skulle behövas, så blir förhållandet högst såsom 1 till 1½, eller skillnaden 50 procent, utan att dervid tagits i beräkning att karteförsäljningen skulle något inbringa. Är det då skäl att i det närmaste betaga sig nyttan af de kostnader man i öfrigt nedlagt på kartearbetet, och är det ej orimligt att, under det de, i händelse de skulle förkomma, jämförelsevis lätt ersätta vauliga landtmätarekartorna upprättas i tre exemplar, man låter dessa dyrbara stomkartor, af hvilka hvarje medför en kostnad af måhända 50,000 rdr, förvaras utan mångfaldigande, utsatta för att genom eldsvåda eller annan olyckshändelse lätt förstöras? Skulle man åtnöjas med mindre prydliga, tryckta exemplar, kan man, utan att kostnaden för ett enda ritadt exemplar öfverstrykes, åstadkomma mångfaldigande genom så kalladt lithografiskt öfvertryck, för att ej tala om de många andra metoderna. Genom karteutgifningens fortsättning blir det ock möjligt att bibehålla de dervid vanda och till skicklighet uppöfvade qvinliga arbetarne, utan nöd-

vändighet att betaga dem deras utkomst. Jag måste alltså högeligen tillstyrka, att de ekonomiska kartorna fortfarande utgifvas.

Mine Herrar! Den, som en god del af sin lifstid med uppmärksamhet och intresse följt utvecklingen af en vigtig samhällsfråga och slutligen finner densamma gå till mötes en lösning, som man måste djupt beklaga, den skall ej undra öfver att jag, efter snart ett fjerdedels sekels erfarenhet, oaktadt den grannliga ställning jag här intager, och huru obehagligt det än för mig är, likväl vidrört densamma. Jag har för långt tillbaka, både derom af vederbörande anmodad och icke anmodad, vid åtskilliga tillfällen muntligt och skriftligt yttrat mig i saken. Den korps, jag tillhör, känner mina tankar derom och väntar med spändt intresse på frågans utgång. Vid sådant förhållande skulle mången med mig kunnat på mig framställa det spørsmålet hvad jag hade i denna Kammare att göra, om jag ej yttrade mig i frågor, om hvilka jag företrädesvis hade någon kännedom. Mätte denna Kammare rätt besinna, att verkligen nu behandlas en fråga af ganska stor vikt, af hvars utgång beror ej mindre karteverkens framtid än huruvida uppoffringarne för karteverken komma att medföra verkligt gagn. I själfva saken ber jag dock få nämna, att jag nu ej anser värdt att vidare fullkomligt hålla på det förslag oförändradt, jag i min motion framställt, utan anhåller jag i stället om Kammarens bifall till ett annat förslag i två punkter, så lydande:

a) att, i anseende till uppkomna frågan om topografiska korpsens förening med generalstaben, Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller om uppskof tills vidare med verkställigheten af Kongl. Maj:ts beslut i karteverksfrågan, af den 15 December 1871 och

b) att, under förutsättning af det allmänna ekonomiska karteverkets fortsatta bearbetande år 1873, under landtmäteristyrelsens ledning, utöfver det för samma karteverk uppförda ordinarie anslag 6,000 rdr, på extra stat för samma år anvisas, till fortsättande af kartearbetena i Norrbottens län 20,000 rdr och till arbetena inom öfriga delar af riket 32,000 rdr, eller tillsammans 52,000 rdr.

Vidare yttrade.

Herr Hörnfeldt: Då någon annan ledamot af Stats-Utskottet icke begärt ordet med anledning af den siste talarens anmärkning, att Utskottet icke satt sig tillräckligt in i frågan, har jag ansett det vara min skyldighet att med några ord bemöta berörda anmärkning. Jag får då medgifva, att Utskottets ledamöter naturligtvis icke egt en fullkomlig sakkännedom i frågan, men jag vågar påstå, att Utskottet icke saknat tillräckligt materiel för densammes riktiga bedömande. Ätminstone har jag för min del, så godt jag kunnat, satt mig in i ämnet och dervid funnit god vägledning i den sakrika utredning, som finnes bifogad Kongl. Maj:ts proposition. Jag har dervid funnit, att chefen för topografiska korpsen, chefen för Kongl. landtmäteristyrelsen samt af nio kartografer, som blifvit hörda i ämnet, åtta tillstyrkt, att ekonomiska karteverket skulle förläggas under chefens för topografiska korpsen styrelse och ledning. Den komité, som sednast haft frågan under behandling, har enhälligt tillstyrkt

denna förening, representationen har begärt den och slutligen har nu regeringen egnat frågan en särdeles omsorgsfull utredning.

Man kan således icke gerna säga, att Utskottet saknat skäl för sin hemställan. De enda, som haft något att anmärka mot den ifrågakämda sammanföringen äro öfveringenjören, en af de nio kartograferna och motionären i ämnet vid denna riksdag, men det må väl ursäktas den, som icke kan stödja sig vid egen erfarenhet och särskilda studier i frågan, att han mindre litar på dessa personer än på den utredning särskilde komiterade och regeringen lemnat. Ut i bilagan n:o 5 till Kongl. Maj:ts proposition finnes åtskilligt, som vederlägger hvad den siste talaren anför, men då talare efter mig förmodligen komma att sysselsätta sig härmed, vill jag nu inskränka mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr Talman! Det genom Riksdagens framställning 1870 å bane bragta ärendet, rörande karteverken, har blifvit befordradt till afgörande med en snabbhet, som är föga vanlig, helst när regeringens beslut föregås af komitéundersökningar. Denna skyndsamhet att, jemnt en månad före Riksdagens sammanträde, fastställa den nya organisation, som ej förr än med början af nästa år skall sättas i verket, och hvars fastställelse således antagligen kunnat utan skada anstå någon tid, exempelvis till efter denna riksdags slut, har väckt ej ringa öfverraskning. För den, som icke anse den vidtagna anordningen nyttig, återstod då intet annat förfarande än det af representanten för Nyköping valda att försöka vinna uppskof med verkställigheten, och, då detta ej hos Utskottet vann det afseende man hoppats, det förslag, som motionären nyss framlagt, och i hvilket jag anhåller att få instämma.

Stats-Utskottet har ej ingått i någon motivering, endast dels refererat, dels återropat handlingarne i ämnet, utom i en enda punkt, och i denna har Utskottet endast genom en missuppfattning kommit till ett gynnsammare bedömande af regeringens beslut, än eljest skulle varit möjligt. Man får således hålla sig till bilagan till statsverkspropositionen och kartekomiténs betänkande.

Hvad 1870 års Riksdag åsyftade var "minskning i kostnaderna" för karteverken. Detta ändamål förmodade Riksdagen kunna vinnas genom deras "närmare samband", och hvad Riksdagen menade med detta närmare samband framgår tydligt ur de påföljande orden, att "arbetena i den mån, det läte sig göra, gemensamt anordnades." Regeringen har nu beslutit, att det der sambandet skall åstadkommas genom ekonomiska karteverkets förläggande under topografiska korpens styrelse.

Var då månne denna åtgärd nödvändig för vinnande af syftemålet eller ett till minskning i kostnaderna ledande närmare samband? I sådant fall vore allt vidare orlande om den beslutade nya ordningen opå kalladt. Enligt komiterades åsigt var den -- jag anhåller att härpå få fästa synnerlig uppmärksamhet -- visst icke nödvändig. I deras utlåtande läses nemligen å sid. 43: "vid pröfning af denna fråga hafva vi såsom grundsats antagit, att om, för de ifrågavarande kartverkens behof, lika beskaffade arbeten förekomma, blott *ett* sådant bör utföras af den personal, som dertill är skickligast. Härigenom undvikas dubbla arbeten för samma

ändamål, arbetet blifver på bästa sätt utfördt. och tid, personal och materiel besparas. Öfriga arbeten af mer och mindre skiljaktig beskaffenhet, som icke på nyssnämnda sätt kunna sammanföras, böra äfven bringas till den öfverensstämmelse, som deras beskaffenhet medgifver. Härigenom vinnes gemensamhet i arbetssätt. Kunna samtliga dessa arbeten, gemensamma och icke gemensamma, ytterligare, utan någon deras skada, sammanföras under samma styrelse och förvaltning, så vinnes härigenom enhet i anordning, vård och ledning.

Af detta komiterades yttrande är klart, att de ej ansågo karteverkens förening under samma styrelse nödvändig, och att det väsendtliga, eller kostnadernas minskning genom dubbelarbetens undvikande, enligt deras åsigt kunde åstadkommas utan denna åtgärd. Deremot har Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet funnit gemensam styrelse vara oundgängligt villkor för karteverkens närmare samband, såsom man finner af hans anförande till statsrådsprotokollet, der det heter, å sid. 19 i bilagan, att till undvikande af dubbelarbeten och deraf uppkommande onödiga kostnader "måste fullkomlig och enig samverkan i arbetet alltid vara rådande, och sådan är icke att påräkna utan enhet i styrelse". För denna Herr Statsrådets, från komiterades afvikande, åsigt om nödvändigheten af gemensam styrelse, anföres såsom det hufvudsakliga eller kanske enda skälet en år 1871 inträffad "händelse", som bestod deri, att — såsom orden lyda å anförda ställe — "de ekonomiska karteverket tillförsäkrade och för dess storkartarbeten inom Östergötlands och Kopparbergs län erforderliga ortbestämmelser icke kunde kartverket af topografiska korpsen i rätt tid tillhandahållas, samt att till följd deraf den redan för de ekonomiska kartarbetena för 1871 fastställda plan måste i vissa delar ändras".

Jag vågar tro att denna händelse ej är nog betydelsefull, att ensam utgöra giltigt skäl för en ny organisation af karteverken. Ty för det första må härvid anmärkas, att gemensam styrelse icke innebär någon som helst garanti mot en dylik händelses förnyade inträffande; i sjelfva verket kan den precis lika lätt inträffa hädanefter. När den gemensamma styrelsen uppgör arbetsplan för båda korpserna och anser sig, enligt all mensklig beräkning, kunna vara förvissad om, att de ekonomiska kartograferne skola i rätt tid få sig ortbestämmelser tillhandahållna af topograferne, men detta, i följd af äfven de sorgfälligaste beräkningars osäkerhet här i världen, råkar att slå fel — då inträffar en sådan der händelse, med ty åtföljande rubbning af redan fastställd arbetsplan, som egde rum 1871, och det är omöjligt att utfinna något skäl, hvarför ej något sådant kan hända framdeles lika väl, som det skett tillföre. För det andra läser denna händelse ju ej behöft föranleda framställning om arbetsplanens ändring: olyckan var ju ej värre, än att ekonomerne, då de ej erhöillo den påräknade hjälpen, utförde arbetet och hjälpte sig sjelfva. För det tredje kan visst medgifvas, att det äfventyret — hvilket, som sagdt, lika lätt kan inträffa framdeles — att någon gång få ändra en redan fastställd arbetsplan, icke är så särdeles förskräckligt. Emellertid är det, såvidt jag kunnat finna, blott på denna händelse Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet grundat sin åsigt om nödvändigheten af gemensam styrelse för karteverken.

Om icke nödvändig, är dock denna gemensamhet möjligen önskvärd

och nyttig? Sådän är komiterades mening, hvilket visar sig dels af hvad jag redan ur deras utlåtande anført, dels af yttrandet å sid. 45, att det "torde vara nyttigt, att de (karteverken) ställas under samma styrelse och ledning". Men grunden, hvarpå komiterade stöda denna åsigt, förefaller mig mycket svag. Komiterade säga nemligen, att styrelse-gemensamhet är nyttig, på det att ej de gemensamma arbetena må, "genom olika styrelser stridiga åsikter om, hvar och när de böra utföras, till skada för det hela blifva dragna i olika riktningar". Om, såsom jag förmodar, Kongl. Maj:t framgent, såsom hittills, kommer att öfvervaka kartarbetena och pröfva arbetsplaner, synes man mig lugnt kunna antaga, att Kongl. Maj:t skall kunna afgöra mellan stridiga åsikter och göra sin åsigt gällande.

Ett så svagt skäl för åtgärdens nytta kan ej nedslå de betänkligheter, som befara, att den skall visa sig rent af menlig. Väl vet man, att en strid egt rum emellan karteverken, men denna strid har medfört en kritik, som kanske varit gänelig på båda hållen, helt säkert på det ena. Nu förefaller det sannolikt, att landtmätarne skola, kanske rätt snart, utträngas från kartarbetena: för anställning såsom ekonomisk kartograf skall nemligen ej, såsom Stats-Utskottet uppgifver, fordras att vara landtmätare, utan gäller detta vilkor uttryckligen blott vid dispositionen af de tillgångar, som beredas af de besparade andre landtmätarelönerna. Men antag äfven, att landtmätarne ej komma att undanträngas, så torde dock den gemensamma styrelsen, helst när den öfverraskande framtidsutsigt blir förverkligad, som Herr Statsrådet och Chefen antyder å sid. 22 af bilagan, komma att döda all kritik. Herr Statsrådet uttalar å anförda ställe, att man alltför gerna kan "ställa samtliga ekonomiske kartografer under militäriska lydnadsförhållanden". Skall ej detta förslå, för att tysta opposition och kritik, då vet jag ej hvad en militärisk styrelse och militära lydnadsförhållanden duga till.

Det har redan framhållits, att i stället för minskning torde uppstå tillökning i kostnaderna, och således det af Riksdagen afsedda ändamål komma att förfelas; jag skall derför ej vidare uppehålla mig vid den frågan. Deremot förtjenar påpekas, att den nu beslutade åtgärden endast är ett provisorium. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet erkänner sjelf uttryckligen, sid. 21 i bilagan, att den "icke kan betraktas såsom fullt definitiv". Redan förr än den trädte i verket, vet man således att den snart ånyo skall ändras. När man ser, hur det ekonomiska karteverket under knappa femton år skjutsats fram och tillbaka, kan man ej undgå den farhågan, att det till slut skall skjutas ihjäl. Det är visst sant, att evigt kan ej bli det gamla, men nog bör det nya tillåtas blifva så gammalt, innan det ändras, att man kan bilda sig en mening om dess lämplighet. För ögonblicket skall jag, med förbehåll att under diskussionen möjligen få återkomma till några nu förbigångna delar af ämnet, inskränka mig till anhängan om bifall till motionärens nyss upplästa förslag.

Herr Key: Då jag i olikhet med flere föregående talare går att yrka bifall till Stats-Utskottets tillstyrkan af Kongl. Maj:ts förslag, så är det blott en gärd af rättvisa att erkänna den noggranna och omsorgsfulla utredning denna fråga hos Kongl. Maj:t erhållit. Emellertid då, det oakadt, denna utredning för åtskilliga icke synes varit tillräcklig, skall jag

bedja att med några ord få bidraga att än vidare belysa frågan. Herr Helanders motion har nemligen här i afton förordats dels och först af den värde motionären sjelf, ehuru han dock inskränkte sitt yrkande, dels af den siste ärade talaren, och vidare hafva i aftontidningarne för i förgår varit synliga vissa tendensartiklar, som, jemte det de förordat motionen, lagt representanterna på hjertat att egna en synnerlig uppmärksamhet åt densamma. Jag skall bedja att få ställa mig denna uppmaning till efterrättelse, och öfvergår då genast till motionen.

Den ärade motionären säger, på 17:de sidan i sin motion, att han ännar väcka densamma för att få något bättre i stället för det af Kongl. Maj:t föreslagna, men han beklagar att han "alldeles oförberedd blifvit öfverraskad af Kongl. Maj:ts så hastigt fattade beslut i frågan." Nu kan man visserligen beklaga, att icke regeringen, innan dess förslag afgafs, hade rådfrågat den ärade representanten för Nyköping, Torshälla, Mariefred och Trosa och tagit reda på huru han ville hafva det; men man kan dock icke säga, att denna öfverraskning bort utöfva någon menlig inverkan på hans omdöme, enär han i början af motionen säger, att frågan om det ekonomiska karteverkets förening med topografiska korpsen nu redan är öfver 22 år gammal och att det således har gifvits god tid för alla dem, som med uppmärksamhet följt densamma, att stadga sin öfvertygelse derom, huruvida öfverflyttningen hade skäl för sig eller icke." Man får således antaga att, oaktadt den nämnda öfverraskning, som regeringens förslag beredt honom, motionen varit produkten af 22 års tankeansträngning med derpå grundad "stadgad öfvertygelse" -- och att den således utgör sunnan af hvad som mot Kongl. Maj:ts förslag kan sägas. Motionären föreslår nu, att det af Kongl. Maj:t begärda och af Stats-Utskottet tillstyrkta anslaget för ekonomiska karteverket bibehålles vid det äskade beloppet, men tillika hemställer han om uppskof med verkställigheten af Kongl. Maj:ts förslag, talar om att karteverket bör bedrivas med större skyndsamhet, och att dertill böra hufvudsakligen användas landtmätare så långt tillgångarne medgifva, föreslår vidare att, "oaktadt karteverket tillhör landtmäteriet, må dock, då stora ekonomiska eller andra viktiga skäl och omständigheter dertill äro för handen, personer utom landtmäteriet dervid kunna anställas, såsom när fråga är om kartearbeten i någon aflägsen landsort, eller i händelse någon vid ekonomiska karteverket nu arbetande, landtmäteriet ej tillhörande person vill vid allmänna karteverket anställas", samt slutligen att "nödigt antal qvinliga biträden för karteverket må, för ritning af kartor och andra göromål, som kunna dem ombetros, antagas." Nu vet jag icke om det är motionärens mening att någon förändring i landtmäteri-instruktionen skall göras, hvarigenom fruntimmer berättigas att taga landtmäterixamen och komma i fullkomlig kompetens till befattningar vid detta verk; men när man, enligt hans förslag, får tre kategorier af berättigade sökande, nemligen först landtmätare, vidare utom landtmäteriet stående personer, samt slutligen fruntimmer, och då man derjemte vet, att det endast är 10 tjänster i detta verk, under det att landtmätarnes antal i hela Sverige utgör omkring 600, så hemställer jag huru mycket här i verkligheten kan blifva öfrigt till hjälp åt dessa landtmätare, om hvilka motionären på sidan 20 säger, att "dessa många tjänstemän förtvifla för sin bergning; man inser det hårda

öde som drabbar dem, men man vet ingen utväg till hjälp, fastän hjälpen ligger så nära — i det allmänna karteverket.” — Vidare säger motionären på sidan 18: “Då jag påvisar dessa karteverkets flerfaldiga, stora och viktiga mål, måste jag dock tillstå, att dessa mål till stor del förloaras, om karteverket skall bearbetas på sätt genom oftaberörda Kongl. beslut är afsedt. Om det ock bör medgifvas, att karteverket alltid måste gagna, äfven om det icke fortgår på annat än föreslaget sätt, så ligger det dock, enligt min öfvertygelse, en sanning deri, att den aflägsna tid, inom hvilken det kan antagas att verket nått sin fullbordan, i högst betydlig mån förringar värdet af hela anordningen, till och med i den grad att man kan ifrågasätta om anslaget verkligen medför allmänt gagn.” Motionären uttrycker ju sålunda själf ett tvifvel om att det ekonomiska karteverket, äfven anordnadt såsom förut, skall kunna medföra allmänt gagn. Men alla dessa motsägelser, som jag för min del trott mig finna i motionen, upplösas slutligen i motiveringen, och jag bekänner att jag med förvåning läste denna, ända tills jag på 19:de sidan fann följande punkt: “Jag är fullt säker derpå, att det aldra billigaste sättet är att bedriva dessa kartarbeten skyndsamt, om ock det måste ske med en totalkostnad, motsvarande den som åtgår för kanske ett par eller tre mil statsjernväg.”

Om man nu räknar efter hvad våra statsjernvägar hittills kostat och antager medelkostnaden till 900,000 R:dr per mil, så skulle det följaktligen vara den lilla nätta summan af 2½ million R:dr, som hägrar för oss för att åstadkomma den ifrågasatta förbättringen af landtmätarnes villkor. Jag tror icke man valt rätta sättet för att genomföra en sådan förbättring, då man förespeglar Riksdagen en så stor kostnad.

När andra och i synnerhet den siste värde talaren nämnt, att de under diskussionens lopp skulle återkomma med vidare yttranden, så ber äfven jag att tillsvidare få inskränka mig till hvad jag nu sagt, med förbehållen rätt att yttra mig vidare om jag dertill finner mig uppfordrad.

Herr Helander: Den siste talarens yttrande må jag bekänna att jag, i anseende till sorlet i Kammaren, endast delvis kunnat uppfatta. Det rörde, om jag ej misstager mig, först tidningarne, med hvilka jag icke kan hafva att mig befatta. Hans anmärkningar mot motionen lemnar jag åt deras värde och till bedömande af dem, hvilka verkligen läst denna motion. Vidare framställer han till mig den frågan, huruvida min mening var att de fruntimmer, som jag föreslagit få arbete vid ekonomiska karteverket, borde hafva tagit landtmäterexamen. Derpå vill jag svara honom, hvad jag nästan föreställt mig att han visste förut, att fruntimmer länge biträdt och ännu biträda vid ifrågavarande karteverk för transporter, ritning och gravering af kartor, hvaruti de visat sig ega mycken skicklighet, och hvilkas arbeten äfven i ekonomiskt hänseende för karteverket ledt till ett synnerligen godt resultat. De hafva dock ej tagit landtmäterexamen och torde ej heller framdeles det behöfva, för det biträde de lemnat i några vissa delar af kartarbetena, i fall min motion skulle få framgång, hvilken motion afser att för verket bibehålla fördelen af att kunna få dylika arbeten som de nyssnämnda af fruntimmer lätt och billigt utförda. Hvad beträffar den af honom framhållna svårigheten att för det stora antalet landtmätare i riket bereda platser vid ekonomiska karteverket, som kunde

väsentligen gagna landtmäteripersonalen, ber jag få upplysa, att jag aldrig tänkt mig saken så som han tyckes göra, eller att man skulle anställa ett större antal nya tjänstemän vid detta verk. Tjänstemän erfordras naturligtvis derstädes för ledning och kontroll samt för sådana arbeten, som i hufvudstaden företrädesvis kunna och böra verkställas; men det har synts mig vara en högst förvånande misshushållning att, då så betydande nya mätningar och korrigering af äldre dylika måste för karteverket för rättas, denna personal skall, dervid nödigtvis uppförande tid och penningar, resa omkring i riket för att verkställa dessa vauliga landtmäterigörömål, då i hvarje ort finnas lediga och med orten förtrogna landtmätare, hvilka ovilkorligen med största skyndsamhet och säkerhet samt minsta kostnad skulle kunna dessa arbeten utföra, icke såsom tjänstemän i karteverket utan blott dervid biträdande mot arvode, som kunde bestämmas till olika belopp, allt efter den areal som blifvit nymätt och uträknad, eller eljest af beskaffenheten af det lemnade biträdet.

Då Herr Key slutligen anställt reflexioner öfver kostnaderna för ekonomiska kartarbetena, intilldess de kunde fullbordas, så må det vara för mig tillfredsställande erfara, att han åtminstone icke synes anse mig hafva uppgifvit dem till mindre belopp, än hvartill de kunna komma att i verkligheten uppgå. Skulle emellertid karteverket bearbetas på sätt nu blifvit bestämdt, och hvarmed han tyckes vara belåten, så är det mer än sannolikt att kostnaderna icke komma att stanna vid af mig approximativt uppgifna belopp. Herr Keys ifrågavarande yttrande föranleder mig att i afseende å kostnaden för topografiska korpens arbeten erinra om de utgifter statsverket för dessa arbeten fått vidkännas. Man känner ju att nämnda korps blott sedan början af år 1834 kostat staten öfver 2,200,000 R:dr, samt att sedan år 1805, då fältmättnings- eller numera topografiska korpsern inrättades, således under 67 års tid, korpsern dels sysselsatt och sysselsätter sig med den så kallade kartan öfver Sverige i skala af 1 : 100,000, hvars färdigblifvande torde först något århundrande härefter kunna mot ses, och dels med utgifvande af länskartor, af hvilka de hittills utkomna upptaga omkring en sjettedel af rikets hela areal, hvaraf man kan sluta till när ett dylikt arbete, i fall det komme att fortsättas, skulle hinna fullbordas, nemligen 400 år från dess början. Om kostnaden för topografiska korpseus arbeten kan man för öfrigt få någorlunda föreställning af följande utdrag utur Stats-Utskottets utlåtande N:o 99 vid 1863 års riksdag, som jag ber att här få meddela, och som lyder sålunda: " — — att derföre motionärens åsigt att de ekonomiska kartarbetena för närvarande erfordrade en ojemförligt större kostnad och tid, än om de ställdes under topografiska korpens ledning, desto mindre vore riktig, som vid jemförelse emellan de medel, hvilka under åren 1860, 1861 och 1862 blifvit ställda till topografiska korpens disposition och de arbeten, som, enligt Kongl. Maj:ts vid sednaste och innevarande riksdag afgifva nådiga berättelse om hvad i riket och dess styrelse sig tilldragit, blifvit af nämnda korps under sagde tid utförda, visade sig att topografiska korpsern under nämnda tre år från statsverket utbekommit tillhopa 234,500 R:dr, och att bemälda korps, som redan år 1859 haft under arbete två blad af kartan öfver Skåne, sedermera oafbrutet varit sysselsatt med kartläggning af nämnda provins, utan att, såvidt af högstberörda, till Rikets nu för-

samlade Ständer afgifna nädiga berättelse kunnat inhemtas, korpsen varit med kartarbeten å annan ort upptagen; att Malmöhus och Christianstads län vid 1862 års utgång endast kunde blifva färdig på fältet, hvidan och då berörda två län, enligt Hahrs statistiska tablå, innehölle tillsammans en yta af 93,605 qv.-mil, kostnaden för hvarje kvadratomil borde antagas uppgå till omkring 2,500 R:dr, samt — — — “

Enligt denna beräkning blefve hela kostnaden ungefärligen 9½ millioner R:dr, men stannade ändock icke dervid, utan under förutsättning att man icke skulle gå till väga såsom härförut händt, då man ånyo uppgjort kartor öfver samma trakter som förut, sedan de äldre befunnits odugliga.

Anmärkningar som framkommit mot ekonomiska karteverket äro officiellt vederlagda, så att jag här ej behöfver öfver dem ingå i någon förklaring.

Herr Mankell: Jag vill icke neka, att äfven jag vid närmare påseende börjat lysa någon betänklighet mot att skänka obetingadt bifall till Stats-Utskottets utlåtande i detta ämne, särdeles beträffande Utskottets afslag å Herr Helanders motion. Jag vill dock icke ifrågasätta någon ändring eller minskning af sjelfva anslagssumman och ännu mindre betvifla riktigheten af Utskottets omdöme om ändamålsenligheten af hvad Kongl. Maj:t beslutat rörande sambandet mellan de särskilda kartarbetena eller af den därför uppgjorda planen. Af brist på materialier kan jag visserligen icke beräkna huruvida, i afseende på kostnaden, någon besparing skall uppkomma, men jag vågar hoppas att så sker. Min enda betänklighet rör egentligen sammanslagningen af det ekonomiska karteverket med topografiska korpsen. Men äfven här vid lag skulle jag icke hafva lyst någon betänklighet, om jag kunde föreställa mig att topografiska korpsen komme att ständigt hafva samma befattning och åliggande som nu. Af några ställen i statsrådsprotokollet synes det inellertid framgå, att topografiska korpsen framdeles skall blifva förenad med generalstaben, och då man känner hvilka stora anspråk som numera ställas på denna sednare och huruledes dess åligganden uteslutande äro egnade åt militära göromål, så synes det vara omöjligt att föreställa sig huru dess chef skall kunna ega nog tid åt ekonomiska karteverket. Generalstabens chef kommer att blifva en af de mest betydande militärpersonerna i riket samt stå näst chefen för Landtförsvars-departementet, och han skall blifva så öfverhopad af göromål, att han icke kan medhinna allt; och hvad generalstabs-officerarne beträffar, så äro äfven dessa så upptagna af militära göromål, att de åt kartarbeten icke kunna ega annan omsorg, än som vid en nyligen hållen sammankomst inom Krigsakademien uppgafs i ett af sekreteraren hållet föredrag, hvilket finnes anfördt i statsrådsprotokollet, nemligen att efter hand insätta å kartorna de föremål, som kunna vara af vikt i militäriskt hänseende. Blifva då generalstaben och topografiska korpsen sammanslagna, efter det att ekonomiska karteverket blifvit lagdt till den sednare, så står åtminstone för mig alldeles klart att der måste bildas en ny korps för att sköta det nämnda karteverkets åligganden.

Det är af denna anledning som äfven jag är benägen att yrka uppskof med den här ifrågavarande sammanslagningen och instämma i det af Herr Helander formulerade förslag till beslut i ämnet.

Herr Statsrådet Bergström: Båda de talare, hvilka först hade ordet under denna öfverläggning, hafva i viss mån uttalat klander öfver den "brådska", hvarmed regeringen afgjort detta ärende. Jag tillstår, att detta klander mycket förvånat mig. Vanligen får man eljest förnimma, hurusom stränga förebräelser riktas mot regeringen för alltför stor *långsamhet* med ärendenas behandling. Redan vid föregående riksdag och innan kartekomitén ännu slutat sitt arbete, hörde jag en ledamot i Första Kammaren beklaga, att frågan *icke* vore löst. Nu klandrar man, att den blifvit löst. Men, Herr Talman! den *måste* ju vara löst, innan Riksdagen sammanträdde till detta års lagtima möte, enär derpå berodde beloppet af hvarje särskildt anslag, som regeringen skulle begära för karteverkens bearbetande. Jag gör mig sjelf den frågan: afsåg Riksdagen med sin hemställan i ämnet till Kongl. Maj:t att erhålla *förslag till lösning* af denna fråga, eller var det Riksdagens mening, att Kongl. Maj:t skulle lösa den? För min del må jag bekänna, att jag icke förnår annorlunda uppfatta den underdåniga skrifvelsen, än att frågan af Riksdagen helt och hållet öfverlemnades till slutligt afgörande af Kongl. Maj:t. Riksdagen vet ganska väl att begära ny framställning i något ämne, der sådan framställning kan finnas nödig; men med en riktig känsla af hvad som var lämpligt och nyttigt, har Riksdagen i förevarande fall icke framställt dylik begäran, dertfore att ämnet är af så rent teknisk natur, att detsamma ej rätt väl egnar sig för en genomgående debatt i en stor församling.

I öfrigt anhåller jag att få fästa uppmärksamheten deruppå, att, då Rikets Ständer den 6 Februari 1858 första gången, i och för uppsättande af en särskild rekognoscörkorps, beviljade det från 6,000 R:dr till 21,750 R:dr förhöjda anslag till sockenkarteverkets bearbetande, hvilket anslag sedermera föranledt tillkomsten af och tilldelades det ekonomiska karteverket, samma anslag utan alla vilkor ställdes till Kongl. Maj:ts disposition, att användas "på sätt Kongl. Maj:t funne lämpligt".

Jag föreställer mig således, att Regeringen rätt fattat Riksdagens mening, då den utan Riksdagens medverkan löst frågan; — att detta ej skett utan sorgfällig pröfning, tror jag hvarje opartisk måste medgifva.

Den förste talaren åberopade till stöd för sitt särskilda yrkande hufvudsakligen de skäl, han framburit i sin motion. I öfrigt gaf han endast en historisk öfversigt öfver det ekonomiska karteverkets utveckling och de öden det genomgått. Jag tror mig alltså bäst förstärka de skäl, *jag* anför i mitt yttrande till statsrådsprotokollet, då jag underkastar Herr Helanders argumentation i motionen en genomgående kritik; och om denna blifver af någon större omfattning, torde sådant ursäktas i betraktande deraf, att ämnets vikt kräfver en viss vidlyftighet.

Då jag således öfvergår till motionen, finner jag, att motionären, förutom den auktoritet han i saken sjelf må anses ega, i hög grad stöder sig på främmande auktoriteter och slutligen anför några egna skäl.

Hvad då först beträffar dessa främmande auktoriteter, kan jag ej underlåta att påpeka det anmärkningsvärda förhållandet, att de flesta af de män, hvilkas yttranden motionären åberopat till stöd för sitt motstånd mot de ekonomiska och topografiska karteverkens sammanslagning, varit i sina utsagor ostadiga samt sagt nu ett, nu ett annat, nu jakat och nu nekat

detsamma. De auktoriteter, som varit för det ekonomiska karteverkets förening med topografiska korpsen, hafva deremot alltid varit konsekventa. Åtskilliga af de auktoriteter, hvilka motionären till stöd för sitt förslag åberopat, äro numera döda, men då hvarje offentlig handling tillhör historien, anser jag mig ej bryta mot grannlagenhetens fordringar, om jag behandlar äfven afdöda auktoriteter.

Den första auktoritet, som motionären åberopat, är Öfverdirektören af Forsell. Motionären säger nemligen, att denne "af förekommen anledning", ytrat sig på sätt i motionen vidare förmåles. Nu torde det först och främst vara af vigt att veta, hvilken denna "förekomma anledning" är, emedan kännedomen derom sprider ett klart ljus öfver de yttranden, som af samma anledning framkallades. Dessa yttranden, som afgävos af Forsell och af General Akrell, härledde sig från en tvist emellan landtmästeristyrelsen och topografiska korpsen om, hvilkendera skulle draga fördel af det så kallade Hermelinska karteverket, med hvars fortsatta utgifvande var förenad en inkomst. Topografiska korpsen sökte att erhålla detsamma från landtmästeristyrelsen, som innehade plåtarna till kartorna. Detta skedde år 1832. Då gällde ännu 1827 års landtmäteri-instruktion, hvilken förlade bearbetningen af det geografiska karteverket till landtmästeristyrelsen. Det var på denna omständighet Forsell lade vigt, då han ville behålla plåtarna, men Akrell, som ville erhålla dem för topografiska korpsens räkning, utvecklade i ett afgifvet yttrande de skäl, som, enligt hans förmenande, talade för en dylik öfverflyttningsåtgärd, och egendomligt är, att dessa skäl, som gälla än i dag, just tala för det ekonomiska karteverkets förläggning under topografiska korpsen. Det torde kanske intressera Kammaren att höra några af dessa skäl; de lyda sålunda: "Generallandtmäterikontoret har väl af ålder haft sig uppdraget att författa och utgifva geografiska kartor öfver riket och, till följd af sin sednaste instruktion, ännu bibehållit ett sådant åliggande; men detta åliggande är numera endast nominellt, och Kontoret, som på en tid af 40 år, således före epoken af det Hermelinska karteverket, icke utgifvit några geografiska kartor öfver riket, har de facto längesedan upphört att vara en geografisk inrättning. Det omfattar nu, och måste enligt sakens natur omfatta, helt andra föremål, högst viktiga för säkerheten i både allmän och enskild eganderätt och tillräckligt vidsträckta för att sysselsätta dess för andra befattningar otilräckliga, personal. Hvarken ändamålet eller beskaffenheten af de arbeten, som åligga landtmäteristaten, eller riktningen af de kunskaper, man af densamma i officiell väg äskar, sätta den i tillfälle att ensamt af egna tillgångar åstadkomma ett fullständigt karteverk öfver riket. Under det landtmäteripersonalens bildning och verksamhet bort och äfven blifvit uteslutande riktade åt ekonomiska inrättningar, skiftesverk, skattläggningar m. m. samt dertill hörande delar af kamerallagfarenheten, har, efter andra länders exempel, i Sverige uppstått en särskild korps med föremål att i fredstid börja rikets geografiska uppmätning och på grund deraf upprätta ett fullständigt karteverk. Detta har också vunnit en betydlig omfattning, fortsattes årligen med all noggrannhet samt grundas på trigonometriska och astronomiska bestämmelser, hvilkas vetenskapliga fullkomlighet icke eftergifver hvad andra länder i den vägen kunna uppvisa. Topografiska korpsen har sålunda, i följd af

sitt ändamål, sin sammansättning och sina tjänsteförbindelser, öfvertagit de åligganden, som, i afseende på rikets geografi och allmänna karteverk, fordom tillhört Generallandtmäterikontoret*.

Jag anholder att Kammaren ville uppmärksamma detta yttrande, emedan detsamma i väsendtlig mån strider emot den åsigt, Akrell sedermera uttalade och sökte främja, då fråga blef om sockenkarteverkets bearbetning under topografiska korpens ledning. Det är Akrells i anledning af sistberörda fråga afgifna yttrande, som finnes åberopadt i motionen. Detsamma afser *icke* det ekonomiska karteverket, som vid nämnda tid ännu ej kommit till stånd, utan det gäller endast *sockenkarteverket*, hvilket bearbetades utan något geografiskt underlag. De sorgligaste historier skulle kunna berättas om de kartor, som enligt landtmäteri-instruktionen blefvo af vice kommissionslandtmätare upprättade såsom vilkor för befordran till lönlösa kommissionslandtmätare-befattningar. Jag antager visserligen för gifvet, att den sockenkarta, som för sådant ändamål aflemnades af motionären, var god och oklanderlig, men andra finnas, hvilka äro af den mest otillförlitliga beskaffenhet, något som ej heller är underligt, då känt är, att det anbefallda sammandragandet af dessa kartor vanligen af vice kommissionslandtmätarne öfverlemnades åt landtmäterielever.

Vidare åberopas i motionen ett yttrande af Landshöfdingen Widmark; men detta är derstädes ej rätt återgifvet. Jag har detsamma här i original och deraf inhemtat, att han bestred lämpligheten deraf, att sockenkartor, utom hvad angick de sex norra länen, utarbetades på annat sätt, än att topografiska korpens å sina specialkartor insatte ekonomiska och statistiska detaljer. Widmark hörde således till dem, som ansågo, att detta karteverk ej borde förblifva själfständigt, utan att bearbetningen af detsamma, i hvad det afsåge mellersta och södra delarne af riket, kunde öfverlemnas till topografiska korpens.

Ytterligare citerar motionären en annan auktoritet eller numera Öfveringenjören Liunggren. Äfven han har visat sig vacklande i åsiger, sägande än ett än ett annat. Sedan nemligen det befunnits, att 1827 års instruktion ej var lämplig och fråga uppstått att utarbeta en ny instruktion, kom på samma gång helt naturligt före den frågan, huruvida skyldigheten att bearbeta det ekonomiska karteverket borde åläggas Generallandtmäterikontoret. Liunggren afgaf vid denna tid ett yttrande af den 10 April 1862. Det ekonomiska karteverket hade då kommit till stånd och varit ett par år i verksamhet under Liunggrens själfständiga ledning. Då dömde han på det strängaste ut förslaget att ställa detta karteverk under Generallandtmäterikontorets styrelse, och han förklarar, bland annat, att i förutsatta händelse "styresmannen, på hvilken egentligen hela arbetets fortgång berodde, skulle, bunden vid mindre ändamålsenliga föreskrifter, förlora intresset för tjänstgöringen, och arbetena förfalla till det mindre gynnsamma resultat, som i alla tider erhållits under landtmäterikontorets öfverinseende". Vid tiden för afgifvande af detta yttrande gällde det för Liunggren att bevara sin ställning såsom själfständig styresman för ekonomiska karteverket. När sedermera år 1869, efter det kartarbetet fortgått under en längre tid, på grund af derigenom vunnen erfarenhet om arbetssättet och under förutsättning, att arbetet skulle framgent komma
att

att bedrivas på samma sätt som ditintills, inom regeringen fråga ånyo väcktes, huruvida ej kartverket kunde ställas under General-landtmäterikontorets ledning, *då* var Ljunggren af annan mening än den, han förut yttrat, men *då* var han utnämnd till öfveringenjör och den ende som, derest kartverket förlades under General-landtmäterikontoret, kunde ifrågakomma att utöfva den närmare tillsynen öfver dess bearbetande. Då ansåg han också en dylik anordning vara högst förträfflig.

Vidare åberopas af motionären Ingenjören Dahlman såsom auktoritet. Någon inkonsequens kan jag icke lägga denna auktoritet till last och får den således gälla hvad den kan. Ändtligen hafva vi Herr Helander själf. Men hvad honom beträffar, gäller detsamma som om de flesta öfriga auktoriteter dem han åberopat. Såsom Kammaren hört, har han nu lifligt uttalat sig för fortsatt utgifning på statens bekostnad af det ekonomiska kartverket. Men då Herr Helander i December 1868, på dertill gifven anledning, afgaf utlatande öfver ett förslag, som, utgånet från komiterade för ett sällskap af landtmätare, hvilket kallade sig för "Sveriges landtmätareförening", afsåg, att det ekonomiska kartverket skulle tillintetgöras såsom fristående kartverk och det anslag, som varit dertill anvisadt, användas för bearbetande af jordbruksstatistiken genom landtmätarne i orterna, yttrar Herr Helander sig på följande sätt: "Om denna plan (planen för ekonomiska kartverkets bearbetande) för öfrigt fullföljes med den omsorg och beräkning som vederbör, derom innehåller jag här mitt omdöme utom i en ganska väsendtlig omständighet, nemligen i afseende å karteutgifvandet. Jag är fullt förvissad, att utgifningen af kartorna är ett stort misstag och att, om utgifningen verkligen ingår i planen, denna åtminstone i så måtto är felaktig. Intresset för kartor är inom vårt land icke särdeles stort; och som utgifvandet ofta är förenadt med ej obetydliga kostnader, men befolkningen ringa, händer derför ofta, att utgifningen medför förlust. Så måste ock här blifva händelsen och staten ådragas betydande utgift utan något egentligt gagn; en stor del af anslaget medtages och fördyrar det hela; kartverkets afslutande fördröjes och arbetskrafter förspillas nära nog gagnlöst. Jag föreställer mig, att det bör blifva landstingens, hushållningssällskapens och kommunernas ensak att draga försorg om utgifningen och öfvertaga kostnaden derför, som ej betäckes genom enskildas subskriptionsmedel. Är ortens intresse derför ej tillräckligt starkt för att tåla denna uppoffring, så kan det åtminstone vara onödigt, att staten mellankommer, sedan han bekostat det väsendtligaste och dyrbaraste, den ritade kartan".

Den som behagar genomläsa Riksdagens beslut år 1870 om inställelse af karteutgifningen skall finna, att detsamma är affattadt i nästan samma ordalag, som återfinnas i Herr Helanders här upplästa och i December 1868 afgifna yttrande.

Om jag nu ville å min sida uppställa auktoriteter i annan riktning, vore till exempel att omtala, huruledes Professoren Selander förklarar en sammanslagning af de ekonomiska samt topografiska kartverken och deras ställande under ledning af topografiska kåren vara en högst nyttig och förträfflig sak, samt huruom General Hazelius, då han först yttrade sig i frågan den 6 December 1858, med goda skäl understödt denna mening.

I allmänhet är jag dock ej särdeles benägen att tro på auktoriteter, och jag föredrager därför att ingå i granskning af motionärens skäl.

Han yttrar sålunda bland annat, att en olägenhet af den utaf Kongl. Maj:ts vidtagna anordning skulle blifva, att "det allmänna karteverket, hvaraf det militära kan anses endast vara en underafdelning och som i sjelfva verket är af fullkomligt civil beskaffenhet, skulle blifva underordnad en militärisk styrelse". Jag förstår ej rätt hvad som med detta yttrande egentligen skall åsyftas. Så vidt jag vet, sysselsätter sig topografiska korpsen, om än militäriskt organiserad, med bearbetning af den allmänna kartan öfver Sverige, och detta kartearbete erkänner, såsom vi hört, motionären sjelf vara ett civilt arbete. Vid sådant förhållande finner jag helt naturligt, att det kartearbete, som ligger till grund för det topografiska, ställes under ledning af den styrelse, som har det kartarbetet om händer, och äfven om en civil korps derigenom skulle komma att ställas under militärisk styrelse, kan jag ej deruti finna något skadligt. Vi veta, att under Civil-departementet lyder en stor, militäriskt ordnad korps, nemligen väg- och vattenbyggnadskorpsen, och jag tror ingen kunna påstå, att dess arbeten lidit men af dess organisation. Det antagandet lär dock vara allt för mycket nedsättande för den svenska militären och dess sjelfständighetskänsla, att den skulle uppgifva all "kritik", därför att den står under militära lydnessförhållanden.

Härmed har jag äfven vederlagt motionärens andra skäl, att det skulle vara en ytterligare af Kongl. Maj:ts anordning härflytande olägenhet, "att en civil kartepersonal skulle likaledes komma att stå under militärisk ledning".

Slutligen anmärker motionären, att "hela anordningen ändock skulle blifva af provisionel beskaffenhet", och detta har äfven blifvit framhållet af den andre talaren i ordningen. Jag vill ej heller med bestämdhet förneka en dylik möjlighet, men jag vågar påstå, att det sätt, hvarpå det ekonomiska kartarbetet hittills bedrifvits, ådagalagt behöfligheten deraf, att, äfven om den nu beslutade anordningen ej skulle blifva många år gammal, densamma dock borde vidtagas. Jag kunde genom officiella handlingar framlägga flera bevis derpå, att sättet för bearbetandet af detta karteverk ej är nöjaktigt. Isynnerhet har detta förhållande blifvit särdeles klart och fullständigt ådagalagdt i ett af Chefen för Landtmäteriet den 13 Augusti 1869 afgifvet underdånigt utlåtande, hvilket antagligen föranledde regeringens beslut af den 14 December nämnda år att från och med år 1870 åter förlägga det ekonomiska karteverket, i hvad det afsåg mellersta och södra delarne af riket, under Landtmäteristyrelsens öfverinseende och ledning — hvilken anordning för öfrigt skedde under uttrycklig förutsättning, att något närmare samband mellan det ekonomiska och topografiska karteverket icke skulle ega rum. Särskildt vill jag här nämna, hvad Riksdagens Revisorer äfven anmärkt, att detta karteverk aldrig hållit sig inom den uppgjorda staten, utan ständigt varit på balans, så att dess skuld slutligen uppgick till närmare 12,000 R:dr. Denna skuld har dock genom Landtmäteristyrelsens nitiska bemödande numera blifvit betald och karteverkets inkomster och utgifter bragta i jemvigt.

Ett skäl, som den värde motionären vidare anført, är, att det ekonomiska karteverket skulle vara af så utomordentlig stor betydelse i flera

hänseenden och bland dessa framhåller han särskildt, att detta karteverk "betryggar och bevarar både det allmännas och enskildas eganderätt vid uppkommande framtida jordtvister." Jag vet verkligen icke, huru jag skall döma öfver detta yttrande, ty af en sakkunnig man borde det erkännas, att detta karteverk bearbetas i så liten skala, att detsamma för eganderättstvister icke kan hafva någon betydelse, och äfven om det skulle utföras i större skala, har det dock ej tillkommit för ett sådant ändamål, som förutsätter, att kartearbetet skulle utföra inflytande å eganderätten, emedan det ej verkställts i rågrannars närvaro.

Emellertid framgår af den undersökning af dessa kartor, som Generaldirektören Falkman företagit, att konnekteringen af de särskilda kartetransporterna är sådan, att kartornas noggrannhet blir illusorisk, ty vid denna konnektering uppstå både stora förskjutningar af och luckor emellan rågångarne. Till och med inom byområden hafva blifvit anmärkta luckor. Den, som genomläst mitt anförande till statsråds-protokollet och kartekomiténs betänkande, finner ock, att tunlandet har så litet utrymme å dessa kartor, att det nästan icke synes. Följaktligen torde det nu granskade skälet ej heller förtjena afseende.

Den andre talaren i ordningen har ansett det ej kunna visas, att den beslutade föreningen mellan det topografiska och ekonomiska karteverket vore nödvändig. Jag tilltror dock denne talare förmåga att skilja mellan de logiska kategorierna: nytta och nödvändighet. Absolut *nödvändig* påstår jag ej att åtgärden varit, men då de begge korpsernas arbeten onekligen stå i nära förhållande till och äro beroende af hvarandra, anser jag det vara *nyttigt*, att dessa korpsor ställas under ledning af en enda, gemensam chef, som så anordnar deras arbeten, att man af honom må kunna utkräva räkskap, om de fastställda arbetsplanerna ej fullföljas. Hittills har detta visat sig ej kunna ske.

Det var tvifvelsutan en nyttig anordning, som vidtogs år 1867, och enligt hvilken storkartorna skulle upprättas af de ekonomiska kartograferne på grund af de ortbestämmelser, som topograferne lemnade. Men erfarenheten har ådagalagt, att denna aftalsmässiga öfverenskommelse ej lyckades i tillämpningen, och denna omständighet synes mig bekräfta behöfvat af en gemensam styrelse för båda karteverkens personal. Visserligen kan häremot invändas, att en sådan händelse, som jag i mitt underdåniga anförande till statsråds-protokollet omförmålt, *kan* inträffa äfven hädanefter, men för min del tror jag det icke, och äfven om så skulle ske, har man dock *en* person att hålla sig till, i händelse arbetet ej anordnas i enlighet med arbetsplanen.

Slutligen anser jag mig böra säga något om de förespeglade stora kostnaderna, som af Kongl. Maj:ts anordning skulle blifva en följd, och om anmärkningen att inga nedsättningar i anslaget ifrågasatts. För min del har jag ansett, och jag stödjer mig i detta hänseende på kartekomitén, att största makten här ligger uppå att få en *god* och *stor* arbetsprodukt för samma anslag, med hvilket förut erhållits en felaktig och mindre betydlig, och jag är viss, att detta resultat skall vinnas derigenom, att de båda karteverken ställas under gemensam ledning.

Jag hemställer alltså om bifall till Stats-Utskottets förslag i denna

del och förbehåller mig för öfrigt, i likhet med en föregående talare, att under debattens fortgång få vidare yttra mig i mån af befogenhet.

Herr Helander: Då det skulle leda till allt för stor utförlighet att, förutom hvad i själfva hufvudfrågan vidare kan vara att anföra, upptaga tiden med att i allt bemöta hvad Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet behagat i afseende å min motion nu yttra, nödgas jag i mitt svaromål derå inskränka mig till hvad jag kunnat uppfatta såsom i någon mån väsendtligt, och får derföre, beträffande det upplästa yttrandet af Generalen Akrell, afgifvet, likasom det af Öfverdirektören af Forsell, uti en annan sak, långt innan fråga om karteverkens förening uppstått, upplysa att, efter dåvarande förhållanden, eller för 40 år sedan, den af Akrell uttalade åsikten visserligen kunde anses berättigad, att landtmäteristaten icke "ensamt af egna tillgångar kunde åstadkomma ett fullständigt karteverk öfver riket." Förhållandet är emellertid mycket annorlunda nu än då, och Akrell har själf, 20 år sednare, såsom det af motionen synes, kommit på bättre tankar.

Herr Civilministern synes företrädesvis velat framhålla att jag, i fråga om karte-*utgifningen* tillförene varit af annan åsigt än nu, hvilket han velat visa genom uppläsande utaf utdrag af ett utaf mig, på begäran af landtmätare, för några år tillbaka afgifvet yttrande i en landtmäteri-korpsen rörande angelägenhet, hvilket yttrande, efter hvad jag sedermera af en dåvarande, numera afliden ledamot af Stats-Utskottet förnam, kommit till detta Utskotts kännedom. Jag var visserligen treksam, då jag nedskref motionen, huruvida jag borde, med vetskap derom att, då detta efter min åsigt icke officiella yttrande på sätt och vis blifvit såsom officiellt begagnadt, i motionen lemna antydning om innehållet deraf, hvilket jag emellertid fann på det stället icke vara lämpligt, helst det alltid stod mig öppet att, om deraf gjordes behof, här förklara saken, hvilket jag ock nu underkastar mig. Om man i en detalj af en stor och viktig fråga skulle med tiden, isynnerhet då, såsom här, förändrade förhållanden uppstått, som derå inverkat, komma till en annan åsigt än den man förut hyst, är sådant, efter mitt bedömande, hvarken något ovanligt eller anmärkningsvärdt, isynnerhet icke, om man besinnar att det ifrågavarande yttrandet afgafs under vistelse i landsorten och uti ett annat ärende, som icke hade utredning af karteverksfrågan till ändamål, samt vid en tid då jag ej hade, och ej kunde hafva någon kännedom om de nuvarande billiga kostnaderna för utgifningen, och då jag saknade både kännedom om 1867 års arbetsfördelning emellan karteverken samt om huru många renritade exemplar af konseptkartan som skulle kunna erfordras i fall utgifning ej ifrågakom, äfvensom om förhållandet emellan kostnaden för ett renritadt och ett i sten graveradt exemplar; derom jag, för det ändamål yttrandet afgafs, ej hade anledning anställa efterforskning. För öfrigt skulle jag, detta oaktadt, ännu kunna vidhålla den då uttalade åsikten, i fall min då gjorda förutsättning, att landstingen och hushållningssällskapen voro benägna att åtaga sig karteutgifningskostnaden, numera hade skäl för sig, ty det vore ju i sådan händelse orimligt för staten att göra denna uppoffring; men man har sedermera fått temligen säker anledning antaga, att utgifning förmedelst dem icke är att påräkna.

Hvad angår anmärkningen mot den af mig antydda vigten af de ekonomiska kartorna i afseende å beredande af säkerhet för allmän och enskild eganderätt, tillåter jag mig med ett exempel ådagalägga riktigheten af denna min antydan. Det hände sig kort efter det jag erhållit den tjänst jag nu innehar, att fråga uppstod om afskrifning af räknan för, och uteslutande ur jordeboken af, ej mindre än 49 utjordar inom Södermanlands län, om hvilkas tillvaro i verkligheten man ej mera hade någon kännedom. Den af mig anställda vidlyftiga arkivundersökningen i landtmäterikontoret ledde ej till upptäckt af mer än några få af dessa lägenheter, hvilka naturligtvis ändock alla förut i verkligheten funnits till. Hade man då haft tillgång till äldre ekonomiska kartor öfver länet, skulle man ovilkorligen kunnat få reda på alla lägenheterna, eller rättare, någon ovisshet om deras befintlighet hade aldrig kunnat uppstå. Härmed anser jag mig i ett enda exempel hafva ådagalagt både den allmänna och enskilda nytta kartorna i anmärkta afseendet befrämja.

Såsom jag redan nämnt, har jag icke velat upptaga Kammararens tid med bemötande af mindre viktiga erinringar, som Herr Civilministern mot min motion framställt, men måste, ehuru jag det eljest icke ämnat, då Herr Civilministern nu visat mig den uppmärksamheten att granska de skäl jag till stöd för min åsigt anfört, i min ordning till granskning upptaga de skäl han i sitt underdåniga yttrande till statsråds-protokollet den 15 December 1871 anfört. Då dessa skäl, hvilka, såsom det synes, till stor del utgöra citater ur kommitébetänkandet, som jag måste anse vara af Herr Civilministern godkända, återfinnas på spridda ställen af anförandet, har jag sammanfört dem punktvis, på det jag sålunda skulle kunna dem lättare bemöta. Sålunda anføres i punkten

1:o "Af vid karteverken förekommande lika beskaffade arbeten bör blott *ett* sådant utföras, af den personal som dertill är *skickligast*. Härigenom undvikas dubbla arbeten för samma ändamål, arbetet blifver på bästa sätt utfördt, tid, personal och materiel besparas. Öfriga arbeten af mer och mindre skiljaktig beskaffenhet, som icke på nyssnämnda sätt kunna sammanföras, böra äfven bringas till den öfverensstämmelse, som deras beskaffenhet medgifver. Härigenom vinnes gemensamhet i arbets-sätt. Kunna samtliga dessa arbeten, både gemensamma och icke gemensamma, ytterligare, utan någonders skada, sammanföras under samma styrelse och förvaltning, så vinnes härigenom enhet i anordning, vård och ledning."

Då två olika karteverk skola förenas är det naturligtvis temligen klart, att hvartderas personal i den detalj af arbetet han handlagt är skickligare än det andras personal. Måste man likväl, med statsråds-protokollet, gifva företräde åt endera personalen, så synes det mig vara riktigt att lemna det åt den som visat sig arbeta med största säkerhet och med hvars sysselsättning i öfrigt större delen af kartearbetena äro närmast beslägtade; således, enligt min åsigt, åt landtmäteripersonalen. Bör nu, såsom det heter i statsråds-protokollet, sammanföring ifrågakomma, måste jag påstå det rätta vara, att ledningen af de förenade kartearbetena, i fall förenig nödvändigt måste ske, lemnas åt landtmäteriet.

2:o "Då framdeles det ekonomiska arbetet kommer att omfatta äfven sådana trakter, der det topografiska redan är afslutadt, måste i så-

dant fall de ortbestämmelser verkställas som, utöfver dem, hvilka redan af topografiska korpsen äro utförda, blifva för stomkartans sammansättning behöfliga. Äfven detta arbete bör då af topografiska korpsen verkställas, hvilket naturligtvis sker om begge karteverken äro förenade. I motsatt fall skall det ekonomiska karteverket förr eller sednare blifva nödsakadt att inom sig bilda en geodetisk afdelning för verkställandet af de till stomkartans sammanfattning erforderliga triangelmätningar, hvilket naturligtvis skulle medföra icke obetydlig kostnad. Vid topografiska korpsen finnes redan en till dylika grannliga arbetens utförande skicklig och van personal och dervid erforderliga dyrbara instrumenter. Då det för nämnda korps måste vara af största vikt, att så väl materialierna till den topografiska stomkartan som dennas sammansättning ingenting lemna öfrigt att önska, så bör häruti ligga en säkerhet för de ekonomiska arbetenas noggranna utförande under topografiska korpsens ledning.

Antingen ifrågavarande arbeten utföras af den ena eller andra korpsen medföra de kostnader. Kartograferne hafva, innan arbetsfördelningen år 1867 kom till stånd, sjelfva utfört triangelmätningarna för deras kartearbeten. Ingenting hindrar att de fortfara dermed framdeles vid sådana tillfällen då det kan anses behöfligt. Således finner jag det anförda ej innefatta skäl för ekonomiska karteverkets ställande under chefen för topografiska korpsen.

3:o "Att något samband emellan de begge karteverken redan blifvit tillvägabragt är visserligen en fördel, men på det att de gemensamma arbetena icke framdeles må, genom olika styrandes stridiga åsikter om hvar och när de böra utföras, till skada för det hela blifva dragna i olika riktningar, torde det vara nyttigt att de ställas under samma styrelse och ledning. Härigenom skulle hvarje dubbelarbete, äfven i detaljerna, säkrast kunna undvikas. De kunskapsprof och den föregående tjänstgöring vid kartearbetena, som för anställning såsom officer vid topografiska korpsen fordras, äfvensom den längre tids handläggning af dylika arbeten, som der förekommer, torde vara en borgen för att vid denna korps alltid skall finnas tillgång på skicklige och erfarne arbetschefer."

Allt behöfligt samband har redan i öfver fyra års tid funnits; och kan antydda olägenheten förekommas om, såsom Kongl. Maj:t nu förordnat, cheferne öfverlägga om plan för kartearbetena ett kommande år, och den af dem uppgjorda planen sedermera af Kongl. Maj:t fastställas. Högre kunskapsprof äro icke någon borgen för duglighet såsom arbetschef, hvilken duglighet visserligen kan ena gången företrädesvis återfinnas hos topograf-officern, men lika lätt en annan gång hos landtmätaren, hvilken der till i allmänhet är fullt ut så tjenlig, som någonsin topograf-officern.

4:o "Följden af att, på sätt hittills skett, bearbeta karteverken hvar för sig har varit, att högst betydliga arbeten blifvit till det allmännas betungande två gånger verkställda. Generaldirektören för landtmäteriet har uti den af honom afgifna särskilda reservationen anförat många exempel på sådant dubbelarbete".

Det förhållande som varit synes mig icke, då det således ej mera existerar, utgöra bevis för nödvändigheten af en förändring, hvars vidtagande just skulle grundas på det redan afskaffade förhållandet. För öfrigt har dubbelarbete icke egt rum af annan anledning, än att ekonomiska

karteverket, såvida dess arbete skulle blifva korrekt, icke kunde begagna sig af topografiska korpens föregående mätningar.

5:o) "Då topografiska korpens, i öfverensstämmelse med dess instruktion och särskilda föreskrifter, upprättar statistiska beskrifningar så väl socknevis som länsvis, hvilka beskrifningar i åtskilliga afseenden äro fullständigare och mera upplysande än de, som författas af de ekonomiska kartograferne, får det allmänna två gånger bekosta insamlande af statistiska uppgifter. Att för framtiden förebygga sådant dubbelt arbete och deraf uppkommande onödiga kostnader måste vara en af den nya organisationens förnämsta uppgifter. För vinnande af detta mål måste fullkomlig och enig samverkan i arbetet alltid vara rådande, och sådan är icke att påräkna utan enhet i styrelse. Att härvid gemensamhet i arbetsplan icke gör tillfyllest ådagaläggas bäst af den innevarande år inträffade händelse, att det ekonomiska karteverket tillförsäkrade och för dess stomkartarbeten inom Östergötlands och Kopparbergs län erforderliga ortbestämmer icke kunde karteverket af topografiska korpens i rätt tid tillhandahållas, samt att till följd deraf den redan för de ekonomiska kartarbetena för 1871 fastställda plan måste i vissa delar ändras".

De uppgifter, som i begge karteverkens beskrifningar förekomma af samma beskaffenhet, äro så ytterst obetydliga att de, enligt mitt omdöme, icke ens förtjena nämnas, och kunna de för öfrigt med största lätthet undvikas genom en helt enkelt derom lemnad föreskrift. Det hufvudsakliga i topografiska korpens beskrifningar återfinnes vanligen med vida större utförlighet i andra länsbeskrifningar, samt vida fullständigare och med större gagn — i anseende till dess oftast inträffade förnyande — i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Då topografiska korpens kartor icke upptaga gränser emellan byar och hemman och ej heller emellan olika egoslag, så är redan deraf klart, att beskrifningarne till dessa kartor måste i högst betydlig grad vara ekonomiska karteverkets underlägsna, så vidt det eljest är lämpligt att, såsom här skett, jemföra två så olika arbeten. Huruvida man med skäl kan säga att de förra beskrifningarne i åtskilligt äro mera upplysande än de sednare är lätt nog att afgöra då man ser dem tillsammans. Jag tillåter mig här uppvisa begge karteverkens beskrifningar öfver Upsala län. Är det nyss anförda påståendet riktigt endast på den grund att de förra innehålla *något annat* än de sednare, så är ju tydligt, att af precis samma skäl, detta påstående kan alldeles omvändas till fördel för ekonomiska karteverkets beskrifningar, och då vara lika riktigt — eller oriktigt.

Andragna beviset om den under året 1871 nödvändigtvis förändrade arbetsplanen är utan betydelse, helst ekonomiska karteverkets personal, utan topografiska korpens biträde, sjelf verkställde erforderlig triangelmätning.

6:o) "Att de topografiska och ekonomiska karteverkens förening äfven blifvit såsom behöflig erkänd och förordad af åtta utaf de vid sistberörda verk anställda nio ordinarie kartograferne."

Något så synnerligt afseende tror jag verkligen icke att man kan fästa vid detta kartografernes yttrande; men som jag råkat nyligen händelsevis få se detta yttrande i dess helhet, ber jag få derur citera hvad man kunde kalla yttrandets kläm — som icke influtit i statsråds-protokollet --

just för dess märkvärdiga öfverensstämmelse med mitt förslag. Denna del af yttrandet lyder sålunda:

“Under benämningen Rikets allmänna karteverk anse vi att de topografiska och ekonomiska karteverken böra förenas med de åligganden, som nu tillkomma hvart och ett af dem, men med det undantag, att hvad som stadgas uti § 1 mom. 1 och 2 uti instruktionen för topografiska korpsen den 11 Nov. 1834 och är af rent militärisk beskaffenhet och för krigsbehof, i stället öfverlåtes åt generalstaben att utföra. — — Först sedan principen om det allmänna karteverkets ställande på *civil-* och ej militärisk fot blifvit gillad, kunna förslag framkomma till åtskilliga föreskrifter angående etc.”; och

7:o) “Hvad angår öfverflyttningen till topografiska korpsen af det särskilda karteverket i Norrbottens län torde all tvekan om lämpligheten af denna åtgärd varda undanröjd genom erinran, att de ekonomiska häradskartorna öfver Norrbottens län utgifvas i samma skala som topografiska korpsens karta öfver Sverige eller 1:100,000 samt att det förra karteverket egentligen är ett geografiskt med särskild beteckning af ekonomiska förhållanden.”

Vore det verkligen så, att karteverket i Norrbotten bör förenas med topografiska korpsen på grund af detta karteverks skala, så bör deraf tydligen följa, att det allmänna ekonomiska karteverket, som begagnar vida större skala, antingen är mindre, eller alldeles icke, lämpligt att ställas under topografiska korpsen. Men dit vill man ju ej komma med bevisningen. Uppriktigt sagdt har skalan här ej annan betydelse än den som utgifningen medför, hvilken åter betyder intet i afseende å den korps som företrädesvis bör bearbeta karteverket. Det erinras här att norrbottenska karteverket är ekonomiskt-geografiskt, och denna benämning återfinnes i såväl Kongl. Maj:ts proposition som i Stats-Utskottsbetänkandet, såsom skolandet utvisa ett annat förhållande än det man anser vara för handen i afseende å det allmänna ekonomiska karteverket, hvilket endast benämnas ekonomiskt. Detta ger anledning till det antagande, att man måtte hafva den föreställning att skalan kunde afgöra om kartan är geografisk eller icke; men så är ju ej händelsen, utan beror den saken deraf, huruvida den del af jordytan, som skall på en plan aftecknas, är så betydlig att man ej utan anmärkningsvärdt fel kan underlåta att göra afseende på jordens rundning, och derföre begagnar någon af de kända projektionsmetoderna, på sätt ock skett vid begge dessa karteverk. Både det allmänna ekonomiska och Norrbottens ekonomiska karteverk äro således tillika geografiska, och böra ej få olika benämningar.

Man torde, efter detta, billigtvis icke kunna fordra att, i afseende å karteverkets i Norrbotten ställande under topografiska korpsen, hos mig “all tvekan om lämpligheten af denna åtgärd skulle varda undanröjd.”

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag skulle icke begärt ordet, om ej Herr Statsrådet Bergström hade sagt, att han skulle kunna berätta de sorgligaste saker om dessa socknekartor, ty deraf föranlätas jag att nämna, det jag å min sida äfven är i tillfälle att omtala sådana saker om topografiska korpsens kartor. Jag har här i min hand en officiell uppgift på åtskilliga stora och betydande fel, hvilka vidlåda sistnämnda

kartor, och detta just i fråga om de angelägnaste bladen, ifall nemligen, i afseende på nyttan, någon åtskillnad finnes mellan kartverkets olika delar. Jag vill icke uppräknat alla dessa felaktigheter, utan endast nämna ett par bland de värsta. Mot nordöstra delen af Carlsborgsbladet har sålunda anmärkts att Trysjön finnes utmärkt såsom varande tre från hvarandra skilda sjöar, men den är i verkligheten blott en sjö; vidare att Torsjön med deromkring liggande kärrmark alldeles saknas, varande stället tecknad såsom bergmark; att förhållandet är enahanda med två sjöar, Stora och Lilla Tern på Hargeskog, Svartsjön, Korssjön på Södra Kärra egor, samt Damsjön på Medevi egor. Härmed jemförliga felaktigheter på Stockholmsbladet skulle jag ock kunna angifva, således felaktigheter just på begge de blad, hvilka i händelse af krig helt visst skulle komma att ofta användas. Bland felen på det sistnämnda bladet vill jag endast omnämna, att der ej finnas upptagna åtskilliga icke obetydande vägar, hvar- emot andra sådana blifvit uppdragna på oriktiga ställen, och derjemte är afståndet mellan ganska många orter oriktigt uppgifvet. Dessa och mångfaldiga andra liknande fel hafva hos mig stadgat den öfvertygelsen, att om detta karteverk vore upprättadt i afsigt att missleda en fiende, så vore det förträffligt, men då afsigten näppeligen varit sådan, utan man fast heldre önskat att våra egna härförare skulle hafva en tillförlitlig ledning af dessa kartblad, så kan man icke nog djupt beklaga karteverkets svåra brister, hvilka — då man vet hvilket inflytande på en drabnings utgång en felaktigt beräknad distans kan hafva — kunna till följd häraf föranleda vår egen undergång. Jag tror således att det icke kan vara rätt att till topografiska korpsen öfverlemna annat eller mera karte- arbete, än den förut har. Herr Statsrådet anmärkte såsom något sär- deles viktigt att man genom förändringen skulle erhålla en stor och god arbetsquantitet, men jag vill nämna, att jag heldre önskar att få en liten men *tillförlitlig* quantitet, än en sådan som topografiska korpsen visat sig kunna åstadkomma. Vål kan det hända att topografiska korpsen mäter fortare och gör vackrare kartor, än andra, men då man vet att topograferne emellanåt endast stega marken, men ej uppmäta den-amma, så blir häraf den nödvändiga följden den, att deras kartor icke kunna blifva tillförlitliga, hvilket de ju dock borde vara framför andra.

Dessa omständigheter göra det till en pligt för mig att rösta för af- slag till Utskottets förslag. Förr när denna fråga varit före, har jag för- ordat det ekonomiska karteverkets fortgång, emedan jag trott att det kunde åstadkomma en för landet nyttig produkt; och jag har ännu icke beller rubbats i denna min tro, men jag hyser den öfvertygelsen att, om detta förslag går igenom, följden deraf skall blifva en helt annan än den, som de flesta åstunda.

Jag yrkar afslag å betänkandet.

Friherre Ericson: Jag skall bedja att få återföra frågan till dess rätta ståndpunkt. Riksdagen ingick den 9 Maj 1870 med en underdånig anhållan till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes gå i författning om sammanslagning af de olika karteverken, icke *endast* därför, att en be- sparing derigenom skulle kunna åstadkommas, utan äfven på det karte- verkens utgifvande skulle påskyndas. Att Kongl. Maj:t nu med beröm-

värd skyndsamhet beslutat i öfverensstämmelse med Riksdagens berörda anhållan, det torde väl icke kunna göras till föremål för något klander. Frågan gäller här, huruvida det af Kongl. Maj:t i ämnet fattade beslut är sådant, att Riksdagen anser sig kunna och böra bevilja de medel, som erfordras för att sätta samma beslut i verket. Jag har icke hört några skäl framställas, hvaraf kunde framgå, att det af Kongl. Maj:t bestämda sättet för ifrågavarande sammanslagning vore mindre lyckligt. Man har visserligen talat om, att chefen för topografiska korpsen skulle vara mindre lämplig att vara chef för det gemensamma karteverket, men man borde då äfven, för att anmärkningen skulle hafva någon vikt, hafva ådagalagt, att någon af de andra cheferne är mera lämplig till samma befattning, än nämnda korps' chef. Detta har man dock icke gjort. Vidare har man här framställt anmärkningar emot topografiska korpsens arbeten och dess kartor, samt framhållit de kostnader, som åtgå för detta kartearbete, såsom ett afskräckande exempel på ett anslag, som ej gifver tillräcklig valuta. Jag skall be att få nämna, att topografiska korpsens kartor icke upprättas uteslutande för att de för samma karteverk beviljade kostnader må blifva betäckta, utan detta anslag är ett rent militäröfningsanslag för att bibringa en del militärer en för dem nödvändig bildning. Att ega kännedom om upprättandet af en topografisk karta utgör en så viktig del af den officersbildning, vår tid kräfver, att den öfning, som genom det topografiska karteverket bibringas unga officerare alldeles icke är för dyrt betald med de utgifter som för nämnda karteverk erfordras, och då nu detsamma såsom biprodukt lemnar goda och tillförlitliga kartor, så må man väl ej kunna påstå, att detta anslag varit illa använt.

Här har af en talare yttrats, att topografiska korpsens kartor skulle vara mindre tillförlitliga, ja, rent af odugliga, och han anförde till stöd för detta sitt påstående några fakta. Jag vill då emot hvad denne talare anförde, endast anmärka: 1:o) att det af honom omförmälda Carlsborgsbladet blifvit upprättadt och utgifvet på 1820-talet, och att sedan den tiden väsentliga förändringar hafva inträffat, samt 2:o) att de källor, hvarifrån han hemtade sina anmärkningar, under åtskilliga år varit tillgängliga inom Riksdagen, under denna Riksdag äro de redan i andra hand, ja! jag tror till och med, att han läste ur samma handling, som vi vid flere föregående riksdagar hört af olika representanter uppläsas, och hvilken handlings innehåll lika många gånger, som det framlagts, äfven blifvit vederlagdt. Afgöra vi nu icke denna fråga i dag, så hafva vi nog förhoppningar, att ännu några riksdagar få höra dessa så kallade bevis på den topografiska kartans oduglighet.

En talare fästade sig vid ett uttryck, lösryckt från Herr Civilministerns yttrande till statsråds-protokollet, nemligen att, om det ekonomiska karteverket ställdes under chefen för topografiska korpsen, landtmätarne skulle få underkasta sig militärisk ledning, och militäriska lydnadsförhållanden och talaren ansåg en dylik eventualitet vara olycklig, enär den skulle förhindra och förqväfvä all sjelfständigt kritik. Jag får säga, att min egen erfarenhet i detta fall är icke denna — jag har icke funnit att den militära lydnadsställningen förhindrar kritik då man har laglig

rätt att utföra sådan. Detta den ärade talarens skäl anser jag således icke vara af någon betydelse.

Då man icke framhållit något skäl, hvaraf kunde visa sig att topografiska korpsens chef icke är lika lämplig att förestå de gemensamma kartarbetena, som någon af de andra cheferna, och då det väl icke kan vara Riksdagens mening att taga tillbaka det beslut, som den fattade vid 1870 års riksdag, så vet jag verkligen icke, hvad man skulle vinna med att än vidare uppskjuta frågans afgörande.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Bergström: I anledning af Herr Sven Nilssons yttrande må det tillåtas mig att få fästa uppmärksamhet vid skilnaden emellan sockenkarteverket och det ekonomiska karteverket. Det förra karteverket är äldre än det sednare och utgör den grund, hvarur det ekonomiska karteverket upprunnit. Jag yttrade i afseende å sockenkarteverket, att jag skulle kunna omtala sorgliga historier om dessa sockenkartor, hvilka utarbetades i landsorten utan någon kontroll och stundom äfven, enligt hvad jag har mig fullt bekant, utan att någon egentlig mätning föregått. Detta mitt yttrande afsåg således icke, på sätt den ärade representanten från Christianstads län tycktes antaga, att framställa några anmärkningar emot det ekonomiska karteverket utan var riktadt uteslutande emot det länge sedan afsomnade sockenkarteverket. Dermed har jag dock ingalunda velat säga, att icke det ekonomiska karteverket jemväl gjort sig skyldigt till fel, och beviset på att sådana fel begåtts finnes i General-direktörens för landtmäteriet memorial af den 13 Augusti 1869. Hvad åter angår de emot topografiska karteverket framställda anmärkningar, så ber jag få erinra, att man i fråga om detta karteverk bör noga skilja emellan perioden före 1857 och perioden efter detta år. De äldre kartor, som utarbetats af topografiska korpsen, lida af flera felaktigheter och detta hafva topograferne sjelfve aldrig förnekat; men efter år 1857, sedan Kongl. Maj:t bifallit chefens för nämnda korps hemställan, att de topografiska arbetena ej längre borde vara hemliga och afsedda uteslutande för militärbehof utan för hela landets utveckling och bästa, sedan den tiden hafva berörda arbeten visat sig i allo tillfredsställande. Jag hänvisar i detta afseende till ett yttrande af sakkunnig man, nemligen t. f. chefen för Sveriges geologiska undersökning, hvilken i sin till karteverksbotänkandet afgifna reservation säger: "Att, då den topografiska korpsens arbeten icke vidare skulle hållas hemliga, äfven utgifva så många som möjligt af de gamla kartbladen, var utan tvifvel en riktig tanke. Deremot torde det kunna ifrågasättas, huruvida det var lika riktigt att, så fullständigt som skett, införlifva dessa äldre arbeten med de nyare, under andra förhållanden och med vida större anspråk utförda, då derigenom uppkommit en brist på jemnhet i karteverket, som är att beklaga, i det att olika kartblad blifvit väsendtligt olika i afseende på betecknings-sätt, hvadan deras enhet egentligen mera ligger i den yttre utstyrseln, än i det inre värdet. Detta förhållande har vidare för topografiska korpsen medfört det obehaget, att den måst uppbära och fördraga anmärkningar, som gällt det fordnä militärkarteverkets arbeten, men för hvilka allmänheten, som icke närmare känt förhållandet, visserligen orättvist, men litt

förklarligt, gjort topografiska korpsen i dess nuvarande form ansvarig.“ Dessa ord förtjena att mycket väl beaktas. Det kan väl kända, att det var mindre välbetänkt att utgifva dessa gamla karteblad, men saknaden af kartor öfver vårt land var så stor, att detta utgifvande dock icke förtjenar klander. Ännu i dag varda af de gamla kartebladen, sådana, hvilka icke ansetts kunna med fördel revideras och således ej heller utgifvas, beredvilligt utlemnade till åtskilliga myndigheter och nyttjas till mångahanda ändamål, såsom bland annat vid utstakning för nya jernvägsanläggningar. Af hvad jag nu anfört torde framgå, att de anmärkningar, som Herr Sven Nilsson framställde emot topografiska korpsens arbeten, äro till stor del utan betydelse. Hvad som emellertid är visst, är att topografiska korpsens personal besitter de kunskaper, hvilka erfordras för upprättande af en geografisk karta, lika visst som det är att det ekonomiska kartarbetets personal ej eger dessa kunskaper. Det är nemligen stor skilnad emellan geodesi och geometri, och motionären påpekade sjelf denna skilnad, då han nämnde, att landtmätarens verksamhet är riktad på så små områden i senda, att de ej dervid behöfva taga hänsyn till jordens rundning. Således är fråga blir om att astronomiskt eller geodetiskt, genom triangelmätningar grundlägga ett kartearbete, då saknar landtmätaren de till erforderliga insigterna. Jag vill dermed icke hafva uttalat någon ord dom öfver landtmäterikorpsen, ty det är ju gifvet, att ingen kan rikta sin verksamhet på andra föremål än sådana, med afseende hvarå hans bildning blifvit grundlagd. Det är således lämpligt, att det arbete, som af de ekonomiska kartograferne kan verkställas på ett godt och tillfredsställande sätt, lemnas åt dem att utföra, samt att topograferne å sin sida må få utveckla den verksamhet, som de visat sig skickliga att bäst utföra. Det är just en sådan organisation, som Kongl. Maj:t anordnat och hvilken är byggd på arbetsfördelningens stora och helsosamma lag. Säkert är, att Kongl. Maj:t i ämnet fattade och på omsorgsfull pröfning grundade beslut uteslutande afser statens verkliga fördel och ingalunda att befrämja några enskilda intressen, och jag kan icke tro, att denna Kammare skulle försöka lägga några hinder i vägen för att ett dylikt beslut så fort som möjligt sättes i verket.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Man har gjort den anmärkningen, att de uppgifter jag nyss lemnade skulle vara hemtade från kartor, som voro öfver 20 år gamla, hvarjemte man tillagt, att de yngre kartorna, som utgifvits efter år 1857, skulle vara synnerligen tillförlitliga och att man på dem icke skulle kunna upptäcka något fel. Men, mine Herrar, jag vill då omtala, att Carlsborgsbladet, hvarvid jag särskildt uppehöll mig, är *revideradt år 1860*, och således skulle äfven det vara tillförlitligt! Jag tror dock att man på de äldre oreviderade kartbladen svårigen skall kunna upptäcka värre fel. Äfven har en talare uppgifvit, att de anmärkningar jag uppräknat skulle redan förut blifvit framhållna vid åtskilliga riksdagar, samt att de dels blifvit vederlagda dels ock icke ådragit sig någon uppmärksamhet. Jag har mig icke så noga bekant hvad föregående riksdagar fästat uppmärksamhet vid, men jag har här till hands ett protokollsutdrag af den 28 Oktober 1871, således efter det sista riksdag hölls, uti hvilket protokoll felaktigheterna hos Stockholmsbladet vidlyftigare om-

förmålas, och innan jag uppläser denna handling vill jag nämna, att dessa kontrollmätningar å topografiska korpsens arbeten hafva föranledts af numera aflidne chefen för nämnda korps, hvilken derom anmodade styresmannen för ekonomiska karteverket Ljunggren, som ock föranstaltade kontrollmätningarne.

Protokollsutdraget lyder som följer:

“Utdrag af protokoll, hållet i Kongl. Landtmäteri-Styrelsen uti Rikets General-Landtmäterikontor, af Öfveringenjören, nedannämnde dagar år 1871.

Lördagen den 28 Oktober.

§ 31.

I afseende å de af undertecknad, Öfveringenjör, under loppet af detta år, företagna resor i och för tillsynen och öfvervakandet m. m. af ekonomiska karteverkets fältmättningsarbeten uti Stockholms, Östergötlands, Örebro och Vermlands län afgafs af honom följande redogörelse:

— — — hvilka då voro sysselsatta med utstakning, visering och uträkning af en för sammansättning af mätningarne och kartarbetena i Östergötlands skärgård erforderlig triangelkedja. Vid kontrolleringen af denna triangelmätning, som har till bas den i stora kartenätet öfver riket uträknade triangelsidan emellan triangelpunkterna “Arkö båk” och “Marskär”, samt sträcker sig bland annat till triangelpunkten “Stegeborgs torn”, befanns resultatet fullt tillfredsställande, men dervid upptäcktes, att lägena af de i topografiska korpsens åren 1814—1849 verkställda och år 1866 från trycket utgifna “ortbestämmelser i Sverige” upptagna triangelpunkterna “Arkö båk” och “Lamskärs stuga” äro från verkliga förhållandet väsendtligt afvikande, så att “Arkö båk” är uti ortbestämmelserna uppgifven ligga omkring 7,800 fot för långt i sydost och “Lamskärs stuga” 650 fot för långt i öster i förhållande till deras verkliga lägen, hvilka icke på de sednare 70 åren blifvit förändrade.

Då, såsom bekant är, Kongl. topografiska korpsen redan åren 1844—1849 uppmätt, år 1859 reviderat och sedermera utgifvit en karta i 9 blad öfver Stockholms omgifningar i skalan 1:20,000 eller densamma, hvaruti ekonomiska karteverkets konceptkartor uppsättas, hade jag, för att i väsendtlig mån underlätta kontrollen och göra densamma omfattande, medtagit de blad af denna topografiska karta, som omfattade de trakter der Leczinsky arbetat, samt jemfördes med den, de kartor Leczinsky upprättat. Härvid fann jag flera så betydande olikheter emellan lägena för flera fasta föremål, att dessa olikheter icke kunde annorlunda förklaras, än att den ena eller andra, Leczinskys karta eller den topografiska, måste vara felaktig. Då vid sådant förhållande det tillkom mig att tillse i hvad mån Leczinsky möjligen vid sina arbeten förfarit felaktigt, företog jag i hans närvaro kontrollmätningar och jemförelse af kartorna med marken, och upptäckte jag härvid att Leczinskys mätningar öfverensstämde öfver-

allt med de resultat jag vid dessa kontramätningar erhöll, hvaremot följande olikheter emellan de verkliga afstånden på marken och den topografiska kartan upptäcktes nemligen:

Afståndet emellan Långbro herregårds och Sotberga komministerboställes Corps de logier, som i verkligheten utgör 3,642 fot, är å topografiska korpsens karta upptaget till endast 2,960 fot och således *682 fot för kort*; emellan de båda på Enskedeslätten belägna broarna å landsvägarne från Skans tull till Brännkyrka, utgör verkliga afståndet 1,366 fot, men å topografiska korpsens karta är det upptaget till 1,590 fot, och således 224 fot för långt; emellan ifrågavarande landsvägar är afståndet hela sträckan fram till Östberga oriktigt upptaget, hvartill kommer, att den ena af samma landsvägar, nemligen den, som går öster om Örby, företer så väl till läge som krökningar högst betydliga afvikelser ifrån verkliga förhållandet. Verkliga afståndet emellan Skarpnäcks corps de logis och boningshuset vid Brotorp är 1120 fot, men på topografiska korpsens karta uppgifves det vara 1,600 fot, och således på denna jemförelsevis korta distans *480 fot för långt*. Ett ännu betänkligare förhållande företer den af topografiska korpsen lemnade uppgiften på afståndet emellan Skarpnäcks corps de logis och boningshuset vid lägenheten Parken, hvilket lägger i dagen en felaktighet af ända till *800 fots längd*. Det emellan brohufvudet vid Skura och den tätt invid Dufnäs brygga belägna fasta holmen på topografiska korpsens karta uppgifna afståndet är *400 fot kortare* än verkligheten. Afståndet emellan bostäderna vid Stubbsund och Solbaddet utgör i verkligheten 2,400 fot; men topografiska korpsen uppgifver på sin karta samma afstånd till 2,030 fot, och således *370 fot för kort*. Ett likartadt fel, fast ända till 400 fot företer topografiska korpsens uppgift å afståndet emellan landsvägarne till Erstavik och Dufnäs, o. s. v.

Då hittills de af topografiska korpsen upprättade kartor blifvit ansedda och framhållna såsom med synnerlig noggrannhet utförda och nästan ofelbara, samt mina under föregående år gjorda iakttagelser af större och mindre felaktigheter å denna korps i mindre skalor upprättade kartor, af mig antagits såsom enstaka fall, voro, med hänsigt till den större skala, hvori här ifrågavarande, af topografiska korpsen utgifna karta öfver Stockholms omgifningar är upprättad, dessa upptäckter för mig synnerligen öfverraskande och föranledde mig att jemväl företaga en jemförelse emellan de af ekonomiska karteverket under innevarande år i nordvestra delen af Östergötland verkställda kartearbeten och det i sednare åren 1838--1862 utkomna topografiska kartebudet "Löfstaholm", som upptager en del af samma trakt, och fann jag härvid bland annat topografiska korpsens uppgift å afståndet emellan i Skedevi socken belägna egendomen Johanneslunds corps de logis eller andra der i trakten varande fasta föremål och t. ex. någon af fasta råpunkterna i inom ofvannämnda socken varande hemmanet Bonäs rägång emot Södermanlands län vara till den grad felaktigt, att afvikelser ifrån rätta afståndet utgör öfver *tre tusen (3,000) fot*.

Jag har ansett mig här böra något utförligt omförmäla de sålunda upptäckta befinnliga felen,

dels af den anledning, att ett förtigande af de olikheter, som sålunda uppkomma emellan de blifvande ekonomiska kartorna och de topografiska öfver nämnda trakter, troligen skulle leda till antagande, att de ekonomiska vore mindre väl upprättade, helst redan förut, der skiljaktigheter emellan de ekonomiska och andra kartor funnits, det tagits för afgjort, att de förra vore de oriktiga, hvadan jag velat här till protokollet hafva förvaradt både den omständigheten, att olikheterna blifvit upptäckta och att detta gifvit anledning till noggranna granskningar, som ledt till det resultat, att de ekonomiska kartorna i dessa hänseenden äro med marken så noga som möjligt öfverensstämmande;

dels ock emedan dessa fel å de topografiska kartorna äro *afståndsfel* af den betydande och allvarliga beskaffenhet, att dylika å topografiska kartor, derest en olycklig nödvändighet skulle göra dessas användande för det med dem afsedda ändamålet behöfligt, kunna vålla oberäkneliga olyckor; hvarföre jag ock ansett mig böra hemställa, huruvida icke Landtmäteri-styrelsen, i betraktande af nödvändigheten, att befintliga fel å en krigskarta öfver en så vigtig del af landet som hufvudstadens närmaste omgifning varda uppdagade och kunna i tid rättas, skulle finna skälighet att meddela vederbörande så väl ofvanberörda olikheter mot afstånden på marken hos den topografiska kartan öfver Stockholms omgifningar, som ock andra af mig här anförda iakttagelser angående beskaffenheten af de topografiska och ekonomiska kartarbetena“.

Man må benämna de särskilda mättningsmetoderna med hvilket vetenskapligt uttryck som helst, men man har rätt att fordra att de kartor, som efter så stora omkostnader framläggas, skola åtminstone någorlunda korrekt angifva ortens beskaffenhet. Det tyckes icke vara för mycket begär, att man på kartan vill hafva tillförlitligen anmärkt, huruvida den eller den platsen upptages af berg eller sjö, och man bör skäligen hafva anspråk på att icke få alldeles oriktiga upplysningar i sådana saker.

När nu icke topografiska korpens kartor uppfylla ens dessa billiga fordringar, och då af den Kongl. propositionen synes att ytterst få landtmätare hädanefter skulle komma att deltaga i dessa kartors utarbetande, så hemställer jag, om det kan vara skäl att på dessa arbeten årligen kasta bort hundra tusentals riksdaler.

Till sist må jag, i anledning af hvad Herr Statsrådet Bergström nämnde derom att han med anmärkningen emot socknekartorna icke hade för afsigt att klandra det ekonomiska karteverkets arbeten, för min del nämna, att jag icke kunde tro att han här talat om annat, än hvad han ansåg vara på saken inverkan, och detta var anledningen hvarför jag, som af sådan orsak trodde att, då hans yttrande om socknekartorna anfördes såsom bevisning för hans påståenden, han dermed ville klandra det ekonomiska karteverket, till bemötande upptog denna del af hans anförande.

Herr Key: Visserligen hör jag att den siste talaren icke är nöjd med beslutet angående det ekonomiska karteverkets ställande under chefen för topografiska korpser, men jag har icke hört honom formulera något annat förslag om huruledes man, enligt hans åsigt, skulle kunna bättre ordna denna angelägenhet. Man lemnas därför i ovisshet om icke den

ärade talaren kauske hellre skulle vilja sammanslå det ekonomiska karteverket och dess tjänstemän t. ex. med styrelsen för minväsendet och miningenjörerna?

Hvad som vidare framgick af hans båda sista anföranden var att han icke heller är nöjd med topografiska korpsens kartor. Här har upplysts, att en del af dessa kartor äro ganska gamla, och somliga af dem äro till och med inemot 50 år. Det är visserligen sannt att åtskilliga kartblad blifvit efteråt reviderade, men, om ändock en eller annan felaktighet kan finnas kvar, så är detta alls icke underligt, dels till följd af kartornas ålder, dels ock af den anledningen att under en så lång tid ganska många förändringar naturligtvis måste hafva inträffat, hvarigenom de äldsta bland dessa kartor numera icke kunna vara lika tillförlitliga som förut.

Men eftersom man talar om felaktigheter i topografiska korpsens kartor, så må det tillåtas mig, att yttra några ord om det ekonomiska karteverkets arbeten, hvilka, då de icke äro mera än 10 å 12 år gamla, väl borde vara synnerligen tillförlitliga. I sådant afseende vill jag först erinra om hvad i Kongl. Maj:ts proposition anmärkes om omöjligheten att erhålla tillförlitliga uppgifter angående arealen, då denna beräknas för hvarje liten kartrast för sig och de på detta sätt uppkomna många beloppen derefter sammanläggas. I sammanhang härmed må ock påpekas svårigheten, att i ordnad skick förvara dessa små kartraster, hvilkas antal är så stort, att ensamt stomkartan öfver Upsala län utgöres af öfver 2,500 stycken. Men hvad som synes mig bäst beteckna, huru pass tillförlitliga ekonomiska karteverkets uppgifter om ytvidden äro, finner man i hvad derom innehålles i Konungens Befallningshafvandes i Upsala län femårsberättelser för åren 1861—1865, der man påträffar följande officiella orlofssedel:

”Emot förmodan har en temligen allmän klagan försports från länets särskilda delar öfver de ifrågavarande arealuppgifternas mindre noggrannhet, än man kunnat vänta af ett sådant arbete, som rikets ekonomiska karteverk, men något fullständigt försök att, med stöd af offentliga handlingar och noggrannt kända förhållanden, beriktiga dessa uppgifter, i hvad de kunde befinnas uppenbart bristfälliga eller felaktiga, har för det närvarande icke kunnat genomföras.“

Konungens Befallningshafvande ingår härefter i en jemförelse emellan ekonomiska karteverkets beskrifningar, å ena sidan, och hushållningssällskapets uppgifter, å den andra, angående dels antalet af jordtorp och jordlägenheter, samt dels arealen af den till länets städer hörande jord, äfvensom af den odlade jorden och den naturliga ängen inom länet, och derefter fortsätter Konungens Befallningshafvande sålunda: ”Häraf visar sig emellertid, att ekonomiska karteverkets arealuppgifter i förevarande fall, jemförda med sednaste femårsberättelses arealuppgifter, angifva en allmän tillökning eller förhöjning af de sednare med omkring 22 procent för åker och 31 procent för äng, hvarigenom dessa skulle, så vida man får antaga det ekonomiska karteverkets arealuppgifter såsom fullt tillförlitliga i detta afseende, bringas i öfverensstämmelse med verkliga förhållandet. Men det är just tillförlitligheten af det ekonomiska karteverkets arealuppgift

arealuppgift för åkerjorden, som företrädesvis blifvit ifrågasatt, och det torde derföre vara skäl att underkasta denna arealuppgift den pröfning, som möjligen kan åstadkommas med ledning af de för år 1865 genom hushållningssällskapet insamlade primär-uppgifter till jordbruksstatistiken.

På sådant sätt har en officiel myndighet utlätit sig angående detta karteverks arbeten, och det kan icke annat än förefalla högst anmärkningsvärdt, att, oaktadt de anmärkningar som mot dem blifvit gjorda af embetsmyndigheter, af statsrevisorerna och inom representationen, man nu vill motsätta sig en åtgärd till befordrande af ökad kontroll, samarbete och besparing, som blifvit förordad både af Generaldirektören för landtmäterikontoret, af åtta kartografer utaf nio vid det ekonomiska karteverket, äfvensom af motionärens egen kazaratkorps, af landtmäteriföreningen och som derjemte blifvit godkändt af den för frågans utredande tillsatta komité. När man tillika ihågkommer, att Riksdagen år 1870 själf begärt utredning, huruvida icke de särskilda karteverken kunde ställas i närmare samband med hvarandra, och detta nu skett just i det syfte Riksdagen önskat, så lär man icke rimligtvis kunna afslå förevarande betänkande, som hufvudsakligen öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag. Riksdagen skulle, om den fattade ett sådant beslut, enligt min åsigt, förefalla såsom rakt icke vetande hvad den vill.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jan Andersson: Jag kan gerna afstå från ordet och inskränka mig till att instämma i hvad den siste ärade talaren yttrade. Jag vill dock säga, att jag skulle på det högsta beklaga, om Stats-Utskottets förslag nu ej vunne Riksdagens bifall. Förevarande fråga har alltsedan år 1859, då jag för första gången var ledamot af Stats-Utskottet, utgjort föremål för Riksdagens ompröfvande, och sedan den tiden har Riksdag efter Riksdag ingått till Kongl. Maj:t, med begäran att få frågan löst. Slutligen aflät Riksdagen den 9 Maj 1870 ytterligare skrifvelse med underdänig anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, i hvad mån de tre karteverken kunde med hvarandra ställas i samband. Sedan representationen således år från år oupphörligt käxat på regeringen i ämnet, samt vi nu äntligen fått se, att regeringen i frågan fattat ett, så vidt man kan finna, godt och tillfredsställande beslut, skulle vi då, genom att vägra medel eller på annat sätt, hindra att detta beslut må sättas i verket. För min del vill jag på det allvarligaste afråda Riksdagen från ett sådant steg. Huru skulle regeringen kunna hysa förtroende för representationen och vilja lyssna till dess framställningar, om representationen nu helt plötsligt skulle frånträda den önskan, den under många år uttalat. Regeringen kunde då hädanefter hafva fullkomlig rättighet att antaga, att Riksdagen ej riktigt vet hvad den vill, och att framställningar derifrån ej förtjena något afseende.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Almquist: Herr Talman! Mine Herrar! Då öfverlägguingen rörande denna fråga redan upptagit ganska lång tid, skall jag endast yttra några få ord för att visa, huru det egentligen förhåller sig med de stränga anmärkningar, som en ledamot på skånebänken haft att göra mot

topografiska korpsets kartarbeten. Först och främst anmärkte han, att kartan öfver Carlsborg och trakten deromkring vore behäftad med betydliga felaktigheter, oaktadt denna karta utgafs år 1860, eller året efter sedan en revision deraf företagits, hvarför densamma bort vara i det skick, att några oriktigheter derpå icke bort förekomma. Jag ber härvid att få nämna, att berörda karta var graverad redan innan revisionen företogs, och att fråga lär varit derom, att Carlsborgskartan icke skulle utgifvas med anledning af de felaktigheter, som derå vid revisionen upptäcktes; men då man ansåg, att felaktigheterna icke voro så stora, och att omgraving af hela kartan skulle kosta flera tusen riksdaler och förorsaka stor tidsutdrägt — topografiska korpsets kartor graveras nemligen på kopparplåt — så beslöt man att till allmänhetens tjänst utgifva kartbladet sådant det var; men den reviderade kartan förvarades inom Topografiska korpsets arkiv för att användas till militära ändamål. På sednare tider har man emellertid uppfunnit ett sätt att på gamla kopparplåtar utplåna vissa partier och der åstadkomma ny gravyr, och sedan man således nu på billigare vilkor kan erhålla förbättrade kartor, så torde en sådan justerad karta öfver Carlsborgstrakten snart nog komma att utgifvas, å hvilken de rättelser, som blifvit en följd af 1859 års revision, då skola intagas. Det anmärktes vidare, att kartorna öfver Stockholms omgifningar likaledes skulle vara behäftade med många stora felaktigheter. Ja, detta må erkännas, men man bör också då ihågkomma huru dessa kartor tillkommit. Topografiska korpset har nemligen icke utarbetat någon fullständig karta öfver Stockholms län, utan endast sådana öfver hufvudstadens omgifningar, som varit afsedda för särskilda ändamål, såsom fältöfningar och manövrer i dessa trakter. För sådana kartor, hvilka endast haft ett dylikt speciellt ändamål, har man använt de i landtmäterikontoret öfver berörda trakter befintliga landtmätarekartor, och sedan har man med hjälp af rekognosceringar rättat och tillagt blott så mycket, att de kunnat för ändamålet användas. Detta är sålunda ett helt annat slag af kartor än de, som äro utgifna öfver de provinser, hvarest fullständiga rekognosceringar och mätningar efter förut upprättade stomkartor egt rum. Derjemte har talaren anmärkt, att man på östgötakartan funnit stora skiljaktigheter i afseende å vissa triangelpunkter: sålunda har Arkö båk och Stångskärs märke befunnits felaktigt angifna. Härmed lär det förhålla sig så, att, då den store geognosten, Professor Cronstrand, för mer än 30 år sedan verkställde triangelmätningarna för denna karta, fanns icke Arkö båk, utan den punkt, som å kartan är med berörda namn utmärkt, bort upptagas såsom Stångskärs märke, med hvilket densamma ock vid förflidit års arbeten befunnits till alla delar öfverensstämma. Hvad slutligen beträffar den ärade skåne-representantens yttrande, att topografiska korpsets kartor icke kunna vara tillförlitliga, därför att topografernas mätningar ske med steg, under det landtmätarna dertill använda kedja, så kan detta visserligen vara saunt; men vi få komma ihåg, att topografiska korpset alltid såsom stomme använder de landtmätarekartor, som finnas, så att stegning för stomkartornas upprättande endast användes för att komplettera deri möjligen befintliga tomrum. Jag har sjelf arbetat vid topografiska korpset och deltagit i dess rekognosceringar, och jag vet därför ganska väl, med hvilken

noggrannhet man sökt fylla dylika brister, hvilket för öfrigt icke behöft möta så synnerligt stora svårigheter, ty då något tomrum på kartan förefunnits, har man haft säkra stödjepunkter vid de gränser, som mött der landtmätarekartorna vidtagit, hvarförutom man, till justering af stegmätningen, använt skärningslinier och vinkelpunkter tagna med instrumenter. Stegningen är icke heller så otillförlitlig, ty efter någon tids öfning tager rekognoscören vanligen ett temligen lika antal steg på ett visst antal t. ex. 100 alnar. Mätningen sker dessutom icke endast med stegning, utan ock, som ofvan nämnts, genom skärningslinier med begagnande af kompass och dioptr. Jag tror icke, att dessa kartor behöfva blifva mindre säkra, än de ekonomiska i allmänhet äro, helst min egen erfarenhet ger stöd för en sådan uppfattning. Efter hvad en representant från Småland redan framhållit äro jemväl efter hans tanke de ekonomiska kartorna ofta nog icke på fullt tillfredsställande sätt utarbetade. För min del har jag funnit detta af Uplandskartorna, der flera felaktigheter förekomma; bland annat är en egendom, der hemman förekommer, som hvarken till gränser eller areal blifvit upptaget. Det är därför min öfvertygelse, att det topografiska karteverket åstadkommer fullt ut lika goda kartor som det ekonomiska, och om dessa båda karteverk bearbetas under gemensam styrelse, är det alldeles gifvet, att deras chef kommer att använda landtmätare till de geometriska undersökningarne och mätningarne, hvartill de besitta full skicklighet samt till de geodetiska och astronomiska arbetena begagnar topograferna, alldenstund de förkunskaper, som till dylika arbeten erfordras, hittills icke ingått i fordringarne för landmätares kompetens, men deremot af topograferne förvärfvats. Jag kommer sålunda på anförda skäl att förena mig med dem, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag ber att blott få säga några ord i anledning af yttrandet från en talare på Calmarbänken, som gerna vill vara qvick, och nu försökte att vara det på min bekostnad. Derför att jag ej gjort något yrkande, trodde han att jag ej visste hvad jag ville, och insinuerade, att jag möjligen vill att det ekonomiska karteverket skulle läggas under chefen för minväsendet. Den mina, som den ärade talaren härmed lät springa, utgjorde sannerligen icke något grundskott för mig. Jag hvarken har gjort eller anser mig böra göra annat yrkande än afslag å Stats-Utskottets förslag, då ett yrkande af annan ledamot är gjordt, som jag antager här kommer under votering. Då får man der placera de minor man har.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner gäfvos, enligt hvad nu yrkats, dels å bifall till hvad Utskottet hemställt och dels å bifall till Herr Helanders förslag. Sedan ja förklarats öfvervägande för den förra propositionen, begärdes votering.

Antogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet under mom. a) och b) hemställt i tredje punkten af dess utlåtande N:o 10,
röstas ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets ifrågavarande hemställanden, beslutit:

a) att, i anseende till ännu oafgjorda frågan om topografiska korpsens förening med generalstab, Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller om uppskof tills vidare med verkställigheten af Kongl. Maj:ts beslut i karteverksfrågan, af den 15 December 1871; och

b) att, under förutsättning af att det allmänna ekonomiska karteverket under år 1873 fortfarande bearbetas under landtmäteristyrelsens ledning, utöfver det för samma karteverk uppförda ordinarie anslag 6,000 R:dr, på extra stat för nämnda år anvisas, till fortsättande af kartearbetena i Norrbottens län 20,000 R:dr och till arbetena inom öfriga delar af riket 32,000 R:dr, eller tillsammans 52,000 R:dr.

Voteringen utföll med 131 ja mot 32 nej, till följd hvaraf Utskottets hemställanden i denna punkt bifallits.

Punkten 4.

Herr Almquist: Jag har icke för afsigt att begära någon förändring i hvad Utskottet hemställt, sedan det blifvit antydt, att, så snart Kongl. Maj:t afgifvit förslag om en provisorisk kartas upprättande öfver Westerbottnens län, anslag dertill torde komma att förordas. Jag har endast ansett det vara min skyldighet att — med den kännedom jag eger om det trängande behofvet af en karta öfver nämnda landsdel och den kända brist som förefinnes, innan en dylik provisorisk karta hinner anskaffas — härmed uttala mig, på det dessa mina ord må förvaras i Riksdagens protokoll till en kommande tid, då denna fråga ånyo kan bringas på tal.

Vidare anfördes ej. Punkten bifölls.

Punkten 5.

Mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Herr Jöns Pehrsson: Ehuru denna summa är mycket liten i förhållande till de summor, som beviljats vid så många andra tillfällen och sannolikt fortfarande kommer att beviljas, och ehuru det är möjligt att vederbörande exekutionsbetjenter verkligen kunna vara i behof af en löneförhöjning, så torde det ändå kunna vara på sin plats att begagna detta tillfälle för att i allmänhet påpeka det onödiga i att höja aflönningarne till Öfverståthållare-embetets embets- och tjenstemän. Det torde icke vara någon hemlighet, att detta embetsverk icke just är något af de aldra bästa till sin organisation; arbetsordningen utfärdas nemligen af

regeringen, och om de arbetade så som sig borde, torde medlen till detta verks skötande sannerligen kunna räcka till. Går man ut från den beräkning, som uppgjorts i afseende å landsstatens aflöning, så blir rättskipningen i Stockholm 150 procent dyrare än för det öfriga riket. Jag kan icke tro, att jag vinner några röster om jag yrkar afslag å denna punkt, då summan i sig sjelf är så obetydlig; men jag har ansett nödigt att uttala en princip, så att de, som vederbör, må taga i betraktande, huruvida icke arbetsordningen kan på sådant sätt omarbetas, att icke en del tjenstemän hafva för mycket att göra och andra för litet. Det är för att gifva vikt åt denna princip, som jag tror att Riksdagen gjorde rättast i att med afseende å denna punkt vägra anslag, hvilket jag för min del skulle yrka, för så vidt jag kunde räkna på understöd härutinnan.

Efter detta yttrande biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 6.

Bifölls.

Punkten 7.

Herr Samuel Johnson: Jag finner det vara min pligt upplysa om, att det uti ifrågavarande punkt finnes ett tryckfel, som möjligen skulle föranleda olägenhet, i händelse det finge qvarstå. Det står nemligen på fjerde raden uppifrån "Östra Wedbo fögderi," hvilket skall vara "Östra härads fögderi". Jag skulle därför vilja föreslå, att — för undvikande af möjliga obehag — ordet "Wedbo" måtte på ifrågavarande ställe utbytas mot "härads". Med iakttagande af denna förändring yrkar jag bifall till punkten i dess helhet.

Herr Statsrådet Bergström: Det förhåller sig verkligen såsom den siste talaren anmärkt, att det indragna boställe, som här åsyftas, varit på lön anslaget icke åt kronofogden i Wedbo, utan i Östra härads fögderi. Detta är så mycket mera uppenbart, som det icke finnes något östra Wedbo, men väl ett norra och ett södra Wedbo härad. Anmärkta förvexlingen härleder sig från en misskrifning eller ett tryckfel i den Kongl. propositionen. Emellertid är allt skäl att nu rätta felet, så att detsamma icke må insmyga sig i skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med hvad derunder yrkats bifölls Utskottets hemställan med förklarande, att de i fjerde raden af inledningen till samma hemställan förekommande orden: "Östra Wedbo fögderi" borde ändras till: "Östra härads fögderi."

Punkten 8.

Bifölls.

Punkten 9.

Herr S. G. von Geijer: Oaktadt meningsskiljaktigheten bland Stats-Utskottets ledamöter vid behandlingen af hela denna hufvudtitel, åtminstone att döma efter de betänkandet vidfogade reservationer, varit särdeles ringa, hade jag dock verkligen väntat att så ej skulle vara förhållandet äfven med den nu föredragna punkten, i afseende på det af Utskottet föreslagna villkoret för det till utvidgande af jernbanstationen i Malmö af Kongl. Maj:t begärda anslaget af 100,000 R:dr. Då Utskottet med samma enlällighet som vid de flesta andra punkterna fattat sitt beslut äfven angående denna punkt, torde någon förhoppning ej förefinnas att här i Kammaran kunna verka derhän, att detta af Utskottet medgifna anslag skall blifva en verklighet — ty på det sätt Utskottet tillstyrkt anslaget, skall detsamma, föreställer jag mig, kauske aldrig, åtminstone icke i den närmaste framtiden, komma att utgå för sitt tillämnade och begärda ändamål; men på skäl jag nu kommer att anföra, vill jag dock påyrka dess förkastande och bifall till den Kongl. propositionen.

Utskottet har erkänt anslagets behöflighet till bedrivande och förstärkande af statens jernvägsindustri, således, ur synpunkten af statens fördel, dess behof af ökade inkomster af jernvägstrafiken, ansett anslaget böra beviljas. Att vid sådant förhållande vilja sätta det villkoret för dess utgående, att Malmö kommun skall för detta ändamål bidraga med ett stort belopp, nemligen åt jernvägen kostnadsfritt öfverlemna den mark som för stationens utvidgande behöfves, förefaller mig åtminstone anmärkningsvärdt. Mången torde kanhända tro, att denna uppoffring för staden är ganska obetydlig, att ej sålunda härigenom förorsakas honom någon nämnvärd utgift. Om så också hade varit fallet, skulle jag dock i alla fall underkiönt principen i Stats-Utskottets utlåtande, men måhända hade Utskottet då ej heller ansett sig behöfva uppställa ett sådant vilkor. Utgiften för staden uppgår dock till en ganska betydlig summa: den terräng, hvarom det nu är fråga, är redan till icke så obetydlig del upplåten till enskilda för en köpeskilling af 3 R:dr 50 öre quadratalnen samt dessutom en årlig tomtörefgift af 10 öre quadratalnen. För stationens utvidgande skall nu, enligt hvad som blifvit uppgifvet, erfordras en yta af omkring 70,000 quadratalnar. Beräknas värdet af dessa ej till 3 R:dr 50 öre alnen utan efter den köpeskilling som för dessa tomter, innan jernvägen kom till stånd, var den vanliga och som således ej egentligen betingades af deras närhet till densamma utan af det fördelaktiga läget vid stadens hamn, 2 R:dr per quadrataln, så får man en summa af 140,000 R:dr. Härtill kommer i en framtid tomtörefgiften, 10 öre quadratalnen, för 70,000 alnar, motsvarande i rundt tal räntan å 5 procent å 150,000 R:dr. Den af kommunen begärda uppoffringen uppgår således på sätt och vis till cirka 300,000 R:dr, en summa som, i betraktande af stadens finansiella ställning, ingalunda kan kallas obetydlig.

Man får ganska ofta höra den anmärkningen, att Malmö stad fått jernväg utan någon som helst kostnad för sig. Detta är visserligen till en del sanning, men å andra sidan har anledningen dertill varit, att staten förväntade sig att i Malmö få för södra stambanan en ändpunkt, som skulle blifva för honom särdeles inkomstbringande — en förväntan som ock gått i

fullbordan. För öfrigt har staden kostnadsfritt för staten upplåtit den mark järnvägen under en sträcka af en half mil i stadens närhet genomlöper. Att denna ändpunkt, Malmö station, verkligen varit för statsverket gynnsam, synes af trafikstyrelsens rapporter, hvaraf framgår att, hvad sammanlagda inkomsten af rörelsen beträffar, den är den tredje i ordningen af alla statens järnvägsstationer, samt att bandelen Malmö Åkarp gifver ända till 6 procent på primitiva anläggningskostnaden. Till stationens utvidgning har Kongl. Maj:t för detta år redan anvisat 40,000 R:dr; det belopp som för år 1873 blifvit af Kongl. Maj:t begärdt afser således bestridandet af kostnaden för arbetets fortsättning. Men, säger man, detta visserligen endast man och man emellan, vill Malmö ej afstå så mycket terräng, som för utvidgningen af stationen behöfves, så går det ganska lätt för sig att draga trafiken åt något annat håll, t. ex. till Landskrona eller Helsingborg. För min del tror jag dock ej att trafiken låter genom konstlade medel leda sig till någon viss punkt, den må heta Malmö eller någonting annat; det är endast naturliga orsaker som härvidlag äro bestämmande. Att den i Malmö uppnått en större grad af liflighet än på andra ställen, detta kommer sig, efter min förmening, af helt andra orsaker än konstlade. Skulle det dock kunna tänkas, att man utan vigtigare grunder än de här föreliggande skulle lyckas i en sådan åtgärd, synes mig detta vara nästan detsamma som att med egen hand döda den höna, som åt stadens järnvägs trafik värpt guldägg.

Jag har såsom representant ansett mig skyldig motsätta mig oformligheten af Stats-Utskottets beslut att vid bifallande af ett, som nödvändigt ansetts, af Regeringen begärdt anslag, fästa vilkor af uppoffring från en kommun.

Jag har som en deputerad från Malmö kommun ansett mig böra meddela några för mig tillgängliga upplysningar, hvilka, efter min åsigt, böra inverka på frågans bedömande ur en annan synpunkt än Utskottets, och hvilka jag haft anledning antaga vara för en stor del af denna Kammares ledamöter okända.

Hvad beträffar det af regeringen under denna punkt äskade anslagsbelopp i dess helhet, jemfördt med det af Utskottet tillstyrkt, vill jag på de i Statsrådets protokoll och under diskussionen i Första Kammarén, hvilken jag haft tillfälle öfvervara, anförda skäl tillstyrka dess beviljande, och hemställer således att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning måtte i dess helhet af Kammarén bifallas, således med uteslutande af det i Utskottets motivering intagna vilkoret "att det för utvidgningen behöfliga området inom Malmö hamns område kostnadsfritt till staten afträdes".

Herr Statsrådet Bergström: Mot Stats-Utskottets betänkande i nu föredragna punkt finner jag anledning framställa några anmärkningar, i afsigt att derigenom häfda riktigheten af trafikstyrelsens, af Kongl. Maj:t godkända, men af Utskottet i vissa delar ogillade, beräkning af utgifterna i och för järnvägsrafiken under nästkommande år. Trafikstyrelsen har för bedömande af dessa utgifters sannolika belopp under ifrågavarande år lemnat ett godt material i den i bilagan till den Kongl. propositionen intagna detaljerade beräkningen, hvilken ock, hvad beträffar kostnaderna för nya byggnader och anläggningar samt för nya inventariers anskaffande blifvit

af Utskottet godkänd. Utgifterna för drift och underhåll har Utskottet deremot föreslagit måtte med 266,000 R:dr nedsättas, eller från 4,766,000 R:dr till 4,500,000. Anledningen härtill är, enligt hvad Utskottet i motiveringen uppgifver, att det torde med någorlunda säkerhet få antagas, att år 1873 dessa utgifter icke behöfva uppgå till högre procent af bruttoinkomsten än hvad under år 1870 varit fallet, hvarföre Utskottet beräknat dem till omkring 53 procent af det af Kongl. Maj:t för år 1873 kalkylerade inkomstbeloppet. Säkerheten af denna beräkningsgrund måste jag för min del bestrida. Först och främst har nemligen till dato utgiftsprocenten vid jernvägstrafiken ännu icke, såvidt den genom ordentligen afslutadt bokslut är känd, uppgått till så lågt belopp som 53 procent, och för det andra är denna procent i allmänhet en mycket varierande quantitet. Att begagna detta beräkningssätt tror jag derföre icke vara lämpligt. Utskottet hade, i min tanke, förfarit rättare, om det pröfvat det i detalj framlagda utgiftsförslaget. Hvad särskildt angår det kommande året finnas jemte de vanliga, många gånger tillförene påpekade omständigheterna, andra speciella, som mana till försigtighet, till att ej göra beräkningen för knapp. Då utgiftsstaten af styrelsen måste beräknas nära två år före den tid, han afser, blir deraf en följd att det alltid måste möta svårighet att få beräkningen fullt tillförlitlig, synerligen derföre att priset på materialerna enligt sakens natur, ej kan med någon säkerhet kalkyleras så långt på förhand. Äfven under vanliga förhållanden blir det således alltid bättre att göra beräkningen för hög än för liten, då man i alla fall ej kan få den fullt säker. En stegring i priset på materialerna, till och med ej större än ett par tre procent, medför naturligtvis en ganska stor tillökning i utgifterna; och en dylik prisförhöjning på skenor, syllar och stenkol har just nyligen inträdd. Vidare kommer i år en ny bandel, af nära fyra mils längd, mellan Norrköping och Linköping, att öppnas för trafiken under nästa år, i händelse Riksdagen godkänner den af Kongl. Maj:t framlagda planen för östra och norra stambanans fortsättning under 1873, tvänne andra, en från Linköping till Mjölby och en från Upsala till Krylbo. Dessa kräfva sin särskilda personal och anordning af tåg; men innan trafiken å dem upparbetats, torde de inkomster de komma att lemna i förhållande till utgifterna ställa sig särdeles ofördelaktig. Det är af dessa skäl jag velat uttala mina betänkligheter mot Utskottets beräkning i detta afseende, aldraläst som å andra sidan inkomsterna för nästkommande år blifvit upptagna så högt de möjligtvis kunnat blifva — och det *kan* ju inträffa att de blifva mindre än beräknadt är. Hufvudsaken i alla finansiella beräkningar är väl i alla fall att uppgöra dem så, att man kommer till ett resultat, som, om det än icke befinnes absolut riktigt, dock kommer det rätta så nära som möjligt. Målet, som man bör hafva för ögonen, är att den påräknade behållningen verkligen kommer statsverket till godo.

Vidare ber jag få uttala mina betänkligheter mot det af Utskottet, under anslaget till nya byggnader och anläggningar för utvidgning af Malmö station föreslagna vilkor, att staden skall kostnadsfritt till staten afträda det för ändamålet behöfliga utrymmet inom dess hamnområde. Först och främst har behovet af stationens utvidgning redan år 1868 af Riksdagen blifvit pröfvadt och godkänt, i anledning af Kongl. Maj:ts vid

nämnda års riksdag på grund af föregående Riksdagens begäran, framlagda förslag till utgiftsstater vid statens jernvägstrafik för år 1869. I trafikstyrelsens, den Kongl. propositionen bifogade, memorial yttras härom följande: "Utvidgning af reparationsverkstäderna i Malmö har länge varit af behovet högt påkallad och har derföre början dermed blifvit gjord innevarande år med en kostnad af omkring 30,000 R:dr, skoland dessa byggnader fortsättas år 1868 med 10,000 R:dr och möjligen fullbordas år 1869 genom det föreslagna anslaget för sistnämnda år af 40,000 R:dr. Det för ögonblicket angelägnaste är uppförandet af en ny vagnreparationsverkstad, då den gamla ej inrymmer tredjedelen af det antal vagnar som behöfva repareras, hvarigenom ej allenast kostnaden för underhållet betydligt ökas utan äfven vagnar äro, till stort men för rörelsen, en längre tid än som eljest kunde behöfvas undandragna trafikens tjenst. Genom byggnad af ny verkstad vinnes äfven lokal för förråden i den gamla verkstaden, så att den del af lokomotivstallet, som nu, ehuru dertill olämplig, måste begagnas till förvaringsrum för förråden, kan blifva disponibel till sitt ursprungliga ändamål". Vidare fortfar styrelsen: "Genom den hvarje år växande rörelsen på södra stambanan och synnerligen sedan flera bibanor blifvit med denna förenade, har det för bangården i Malmö från början afsedda utrymmet blifvit allt mera otillräckligt, så att de för rangering af större godståg nödvändiga rörelser med lokomotiver och vagnar icke kunna utföras med erforderlig skyndsamhet och säkerhet; dessutom saknas i denna bangård nödiga platser för lastning och lossning af varor. Genom det bristande utrymmet för anläggning af flera spår inom stationen förorsakas vid en lifligare trafik ofta stockningar i rörelsen, i det att lastade vagnar måste afsättas vid de närmare stationerna, emedan de icke kunna mottagas i Malmö, förr än de redan innevarande hunnit lossas och åter utsändas på linien. Emellertid beror denna utvidgning af Malmö bangård på utgången af öppnade underhandlingar med Malmö stad om förvärfvandet för statens räkning af erforderligt utrymme inom hamnens område". Styrelsen har ock sedermera i alla sina afgifna utgiftsförslag framhållit detta behof. Ehuru 1868 års Riksdag beviljade de af Kongl. Maj:t äskade anslagssummorna, 40,000 R:dr för utvidgning af reparationsverkstäderna och 50,000 R:dr för utvidgning af sjelfva bangården, har dock verkställighet af detta beslut hittills icke följt dels till följd af ännu pågående oafslutade underhandlingar om förvärfvande för statens räkning af det för bangårdens utvidgning erforderliga utrymme, dels till följd af den under året 1868 minskade godsrörelsen. Emellertid har särskildt behovet af stationens utvidgning såväl under år 1869 som i ännu högre grad under åren 1870 och 1871 gjort sig gällande. Då nu olägenheterna af det inskränkta utrymmet under tiden ökats derlän, att deras afhjelpande icke längre kan uppskjutas utan särdeles men för trafiken, och då tiden för en uppgörelse med staden närmar sig, har Kongl. Maj:t, på styrelsens hemställan, beslutit för ändamålet använda under innevarande år en summa af 40,000 R:dr af trafikmedlen. Lämpligheten af det nu föreslagna villkoret torde med skäl kunna betvivlas, dels derföre att detta villkor, när Riksdagen pröfvade och godkände behovet af stationens utvidgning, icke ifrågasattes, dels äfven ur synpunkten af statens värdighet, ifall staden skulle säga nej. Arbetet måste i så fall antingen fortsättas -- och villkoret tjenar då till

intet — eller ock upphöra; och hvilken skada trafiken och således möjligen äfven statsinkomsterna i sednare fallet skulle taga, torde ej behöfva påpekas. Trafikens behof kunna omöjligen uppfyllas vid det skick, hvarpå stationen nu befinner sig; blifver den ej utvidgad, kommer rörelsen troligen att draga sig åt ett annat håll, t. ex. Landskrona eller Helsingborg. Målsmännen för dessa städers jernbanor äro i sjelfva verket de enda, som skola vara Utskottet tacksamma för det här föreslagna vilkoret, om det ej af Malmö accepteras; *de* veta mycket väl hvilken fördel de deraf kunna draga, *de* inse till fullo hvad det för deras respektive städer betyder att få trafiken dragen dit.

I likhet med den näst föregående talaren anser jag på nu anförda skäl det af Utskottet föreslagna vilkoret för beviljande af anslaget till utvidgning af stationen i Malmö mindre välbetänkt och hemställer derjemte om bifall till det af Kongl. Maj:t äskade anslagsbelopp utan nedsättning.

Herr Key: För den som följt med i dessa frågor är det icke någon hemlighet, att den nuvarande Civilministern gjort åtskilliga bemödanden att reformera jernvägsstaten, äfvensom att arbete i samma riktning från styrelsen sjelf i sednare tid ej saknats, om än mycket ännu kan vara att önska. Man har också i Stats-Utskottet sagt: "det synes ju, att bemödanden blifvit gjorda för att åstadkomma en större hushållning och besparing med statens medel. Riksdagen har nu flera år å rad oupphörligen påmint styrelsen om nödvändigheten af åtgärder i den riktningen; och äfven regeringen har visat, att hon *vill* slå in på samma väg, hvarför då än vidare jägta henne, kan hon icke få hålla på sjelf utan att vi om igen skola söka pricka och nedsätta jernvägstrafikstaten." Detta må nu å ena sidan vara saant, men å den andra återstår alltjemt så mycket att göra, och måne sex års fortsatta strider på detta rum varit alldeles utan inverkan på hvad som redan blifvit gjordt?

För min del önskar jag, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag; någon fara dervid är sannerligen ej för handen 1870 uppgingo utgifterna till 53,167 procent af inkomsterna. Dessa sednare hafva sedan dess alltjemt tilltagit; proportionen mellan utgifter och inkomster är dock enligt Utskottets förslag beräknad lika med förut. Visserligen har Kongl. Maj:t ansett en större utgiftsprocent böra bestämmas, nemligen 56,4 procent, men anger icke något annat skäl härför än att sagde förhöjning icke kan "anses större än hvad nödig försigtighet fordrar." Deremot är visserligen icke något att invända, icke heller mot påståendet att prisen å kol och rails komma att sannolikt betydligt stegras; men inkomsterna hafva ju också alltjemt stigit, nya stambanedelar komma att öppnas, och framför allt bör bemärkas, och detta torde ej böra glömmas, den betydliga tillökning i inkomster, som blifvit en följd af förhöjningen af tredje klassens passagerareavgift; allt detta är ju obestridligt, äfvensom att, med alla dessa faktorer för ögonen, icke någon rimlig åtminstone sannolik anledning förefinnes, det utgiftsprocenten hädanefter skall blifva högre än hvad den varit nu sednast utan snarare tvärtom. Konkurrensen med de enskilda jernbanorna är den bästa kontrollanten öfver administrationens behof. Förr, då statsbanorna voro ensamma, ingen medtäflare fanns, och således ingen kontrollant, var förvaltningen oskäligt dyr; nu, då enskilda

banor öfverallt trafikeras, har en täflan mellan dem och staten uppstått, om hvilken som skall kunna administrera för bästa priset. Exemplet smittar, är en gammal erfarenhet, så ock i detta fall; man både tillgodogör sig medtäflarens reformer och söker att draga nytta af de misstag, han möjligen kan hafva begått. Att denna täflan på statsbanornas förvaltning redan öfvat ett helsosamt inflytande, visar sig tydligen af trafikstyrelsens sednaste berättelse, enligt hvilken utgifterna, som år 1869 utgjorde 55,67 procent af inkomsterna, 1870 nedgått till 53,167. Borås—Herrljunga och Wenersborg—Uddevalla—Herrljunga-banornas förvaltning var 1869 dyrare än statsbanornas; den uppgick vid den förra banan till 60 procent och vid den sednare till 63, men minskades under 1870 till respektive 50 och 53.

Under det staten sålunda 1870 fick sina jernvägar skötta endast bortåt två procent billigare än året förut, gjorde dessa enskilda banor samtidigt besparing af icke mindre än tio procent. Möjligheten af ett fortgående i samma riktning, hvad angår statsbanorna, är härigenom också ådagalagd. Nu kan man fråga: skulle en nedsättning till 50 procent vara den största, som vid statens jernvägar kan ifrågakomma? Nej, säger jag, det skulle den ej; trafiken å statens banor blir år från år liffigare; administrationen å en 100 miles bana ställer sig naturligtvis, relativt taget, i många fall billigare än hvad den kan vara för en 10 miles bana, och en stegring af inkomsterna påkallar ju icke nödvändigt en motsvarande stegring af utgifterna. Dessutom finnes det flera enskilda jernbanor, der administrationen icke ens kostar så mycket som femtio procent af inkomsten. Vid Falu—Gelle-banan t. ex. uppgick utgiftsprocenten 1869 till 44 och 1870 till 37,853 af bruttoinkomsten.

Detta i allmänhet om möjligheten och önskligheten af ytterligare förenkling och besparing i vår jernvägsadministration. Hvad beträffar den nedsättning Utskottet tillstyrkt i den af Kongl. Maj:t begärda summan, så är utgiftsprocenten i själfva verket ej minskad, då den ju skulle komma att stå i samma proportion till inkomsterna som fallet var år 1870 eller utgöra 53 procent af dessa. Hufvudfrågan blir således: är beräkningen af inkomsten riktig eller ej? För sannolikheten af det förra alternativet talar den under de sednare åren alltjemt ökade trafiken; och så vidt man af den redan i år vunna erfarenheten kan draga någon slutsats, är det största sannolikhet för, att samma lyckliga förhållande äfven skall fortfara. Enligt trafikstyrelsens sednaste rapport utgjorde inkomsten af statens jernvägstrafik under Januari månad i år 685,285 Rdr — under samma månad år 1871 var den 500,137 Rdr — samt, per dag och banmil räknadt, i år 199 Rdr mot 155 i fjor. Man ser sålunda en alltjemt fortgående stegring; trafikstyrelsens, till grund för såväl Kongl. Maj:ts som Stats-Utskottets beräkning liggande, kalkyl har redan genom det under detta års första månad vunna resultat blifvit bekräftad. Vidhåller man då den åsigten, att förvaltningen under nästa år ej *bör* kosta mera än under år 1870, så kommer man just till den af Utskottet föreslagna siffran. Och för min del vågar jag tro, att man tryggt *kan* göra det, så mycket mera som det ännu återstår mångfaldiga reformer att göra. De som hittills skett, hafva hufvudsakligen träffat den lägre personalen, lokomotivförare, stationskarlar, banvaktare och dylikt, men personalen i öfrigt,

det byråkratiska elementet af jernvägsstaten, om jag så får säga, har förblifvit orörd — der återstår ännu ganska mycket att göra. Vidare hafva vi ju ännu i dag, trots representationens uttalande deremot, i sjelfva verket en sammanslagning af ban- och maskinafdelningarne. Huru vigtig en förändring häri måste anses, kan ej för ofta erinras. Så kan, för att taga ett exempel, en enda bättre konstruktion på ett lokomotiv, ett hjul, ja, blott och bart en vagnsfjeder eller en skruf inbespara tusentals riksdaler; i betraktande af den stora mängd af materiel det i hvarje fall gäller. Men det fordras mekaniskt snille och kunnedom om de sednaste uppfinningarne — derförutan blir det en omöjlighet att göra det bästa möjliga — den mekaniska slentrianen räcker ej till. I utlandet är detta också för länge sedan erkänt: skicklige maskiningeniörer aflönas der med summor, som förefalla oss nästan otroliga, men de besparingar, som genom dylika nya uppfinningar och konstruktioner kunna åstadkommas, äro mångdubbelt större.

Är nu allt detta en sanning, så återstår ännu mycket att göra hos oss, innan vi kunna säga oss hafva en god och ändamålsenlig jernvägs-administration. Vid sådant förhållande och då, såsom nyss nämndes, Utskottet icke föreslagit någon lägre summa än den som i år utgår, tror jag att Kammaren tryggt kan godkänna nedprutningen.

Medan jag har ordet, ber jag att få beröra äfven en speciel del af frågan, nemligen det af Utskottet föreslagna villkoret för anslaget till fortsättning af utvidgningen af bangården i Malmö. De tvänne föregående talarne hafva uttalat sitt ogillande af detsamma, men Utskottet har ansett att det i qvittning med den stora fördelen för staden att få stationen utvidgad och att vara slutpunkten för södra stambanan icke vore för mycket begärdd, att Malmö skulle utan utgift för staten upplåta den mark som behöfdes för utvidgningen, hvilken ju i främsta rummet komme staden sjelf till godo. Första Kammaren har bifallit punkten med uteslutande af det i motiveringen intagna villkoret. Det skulle således kunna hända, att skrivelsen till Kongl. Maj:t icke komme att innehålla någon-ting om detta förbehåll. Jag föreslår derför, att detsamma må öfverflyttas ifrån motiveringen till sjelfva den så kallade klämman, som sålunda komme att lyda:

”att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning måtte endast på det sätt bifallas, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till statens jernvägstrafik måtte höjas från 4,300,000 R:dr till 5,184,000 R:dr eller med 884,000 R:dr och att häraf 100,000 R:dr må användas till bestridande af kostnaden för utvidgningen af Malmö station, dock endast under vilkor att det för utvidgningen behöfliga utrymmet inom Malmö hamnområde kostnadsfritt till staten afträdes”; och anhåller jag att Herr Talmannen bebagade härom till Kammaren framställa proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! Med anledning af hvad herr Key yttrade vill jag erinra, det jag visst icke bestridt, att 53,167 procent var den rätta utgiftsprocenten för året 1870. Jag förklarade endast, att denna procent var den lägsta, som vid något bokslut öfver trafikmedlen hittills blifvit uppnådd, och anmärkte, att det var mindre väl-

betänkt att lägga denna låga procent till grund för en approximativ utgiftsberäkning, som uppgöres nära två år före det, hvilket beräkningen afser. Jag ansåg en dylik beräkningsgrund så mycket mindre lämplig, som särskilda af mig omnämnda förhållanden borde mana till försigtighet.

Herr Grefve Posse: Herr talman! Representanten på calmarbänken har framställt de skäl, hvarpå Stats-Utskottet grundat sin hemställan med afseende å anslag till trafikens upprätthållande på statens jernbanor. Jag anser dessa skäl vara fullt talande och vill icke besvära Kammarerna med att ånyo upprepa dem. Jag skall i stället taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk beträffande det vilkor, som Utskottet föreslagit Riksdagen att fästa vid anslaget till utvidgning af Malmö bangård. Såsom herrarna torde hafva inhemtat af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, har Kongl. Maj:t uppgifvit den beräknade kostnaden för denna utvidgning till 100,000 R:dr. Vi hörde likväl nyss representanten från Malmö upplysa, att endast den jordrymd, som erfordras för bemälda bangårdsanläggning, kommer att kosta 300,000 R:dr; och straxt derefter hörde vi Herr Civilministern förena sig uti det af representanten från Malmö framställda yrkande, att nemligen det af Utskottet föreslagna vilkor, att Malmö stad skulle kostnadsfritt afträda det för utvidgningen behöfliga utrymmet, måtte vid anslagets beviljande försvinna. Jag vågar i anledning häraf hemställa till Herr Civilministern, huruvida det kan vara tänkbart, att 100,000 R:dr skola blifva tillräckliga för bangårdsanläggningen, i fall det verkligen förhåller sig så, att den erforderliga jordrymden — såvida den ej lemnas kostnadsfritt — måste exproprieras för en summa af 300,000 R:dr. Jag kan åtminstone icke få dessa siffror att gå ihop.

Hvad beträffar frågan om att Malmö stad bör afstå jord till utvidgning af bangården *utan ersättning*, får jag säga, det jag för min del har den goda tanken om Malmö samhälle, att, för den händelse Riksdagen vid anslaget fäster det föreslagna vilkoret, det enligt min uppfattning är ganska säkert, att Malmö stad och dess innevånare, som alltid visat öppen blick för sina intressen, icke skola annat än godkänna ett så billigt vilkor. Man kan lätt inse, att, om utvidgningen af bangården i Malmö för exproprierandet af sjelfva jorden erfordrar så stor summa som 300,000 R:dr, jernvägsstyrelsen ganska lätt kan vara betänkt på att i stället utvidga någon annan närbelägen station, t. ex. den vid Arlöf som ligger straxt utom staden, hvarigenom — på för staten mycket billigare sätt — det afsedda ändamålet kan i väsendtlig mån fyllas. Jag tror likväl ej, att Malmö samhälle låter det gå till denna ytterlighet, aldrahelst som den förlust, staden kan komma att vidkännas genom att kostnadsfritt lemnas jord till bangården, rikligen ersättes derigenom, att uti planen för arbetet äfven ingår att leda spår in på de nya tomterna vid sidan af bangården, som är utfylld från hafvet, så att hvarje kvadrat får en spårgång vid sidan om sig. Genom denna anordning uppstår just det förhållandet, att ifrågavarande tomter stiga ofantligt i värde. Denna fördel skulle ej inträffa, ifall nämnde plan icke genomföres. Det är således en ren ekonomisk fördel för Malmö stad att genom upplåtandet af erforderlig jordrymd bidraga till planens utförande, äfven om ingen ersättning därför skulle tillfalla densamma. Jag tror således — med särskildt fästadt af-

seende derpå att Malmö fått fördelen af en jernbana utan all slags uppoffring, under det andra städer fått göra stundom ganska väsendtliga uppoffringar för att erhålla samma fördel — att det icke kan anses obilligt, att Riksdagen vidhåller det af Utskottet föreslagna vilkor i berörda afseende. Jag anhåller om bifall till hvad Utskottet föreslagit, i det jag instämmer i herr Key's yrkande.

Herr Statsrådet Bergström: Just därför att Malmö stad kan anses hafva en hög uppfattning af hvad detta samhälle bör göra i förevarande fall, tror jag, att det föreslagna vilkoret är olämpligt. Chefen för statens jernvägstrafik som ledt underhandlingarne i frågan, har uti Första Kammaren uttryckligen förklarat, att det icke lider något tvifvel, att ju en billig uppgörelse med Malmö kan med afseende å upplåtande af jord till bangårdens utvidgning komma till stånd, äfven om icke ett sådant vilkor, som Utskottet föreslagit, fästes vid anslagets beviljande. Jag befarar, att den form Stats-Utskottet föreslagit just skall verka motsatsen till hvad den afser; och skulle Malmö stad vägra att uppfylla det ifrågasatta vilkoret, vore staten icke tjent med att i stället utvidga stationen vid Arlöf, såsom Stats-Utskottets ordförande antydtt. Ty varorna kunde väl icke stanna derstädes, utan måste fortskaffas vidare till Malmö. Man skulle då nödgas forsla godset dit på axel, och ett sådant arrangement vore väl högst olämpligt.

Hvad beträffar den till mig ställda frågan, om det låter sig göra att för 100,000 R:dr verkställa den ifrågasatta utvidgningen af bangården i Malmö, då upplyst blifvit att endast expropriationskostnaden skulle uppgå till 300,000 R:dr, får jag erinra Kammaren dels att uppgiften om hvad jorden kommer att kosta icke är min, och att jag således ej kan skänka den mitt vitsord, ehuru jag icke heller vill bestrida den, dels att redan för i år 40,000 R:dr äro för ändamålet anvisade, dels slutligen att här icke föreligger något definitivt kostnadsförslag för utvidgningen. Ty hvad som för ändamålet erfordras, måste beviljas. Behovet af ifrågavarande arbete är af representationen erkänt och kan icke förnekas af någon, som känner förhållandet. Det för fyllandet af detta behof erforderliga belopp måste således anvisas, äfven om det skulle stiga till en mycket högre summa än 140,000 R:dr. Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hörnfeldt: Hvad jag kunde hafva att säga med afseende å Stats-Utskottets procentberäkning har redan blifvit framhållet af Herr Key. Hvad deremot beträffar det af regeringen begärda anslaget af 100,000 R:dr till utvidgning af bangården i Malmö, tillåter jag mig yttra några ord. Jag har icke varit fullt ense med Utskottets majoritet i denna sak, emedan jag utaf bilagorna till Kongl. Maj:ts proposition tyckt mig finna, att man ligger i underhandling med Malmö stad rörande den ifrågasatta utvidgningen, men att denna underhandling icke ännu är afslutad, och under sådant förhållande — samt då Riksdagen år 1868 förbehöll sig pröfningsrätt med afseende å anslag till nybyggnader af jernvägar — ansåg jag — vid förhandlingarne inom Utskottet i frågan — det vara oegentligt att bevilja anslag till utvidgning af Malmö bangård, innan man be-

stämndt vet, till huru stort belopp det ifrågasatta arbetet uppgår. Naturligtvis kan man icke definitivt beräkna denna kostnad, förr än underhandlingarne med Malmö stad äro afslutade. Jag lät emellertid min mening falla, emedan en ledamot af Utskottet föreslog att intaga det vilkor med afseende å den till utvidgningen erforderliga jordrymden, som finnes infördt uti Stats-Utskottets utlåtande. Men då jag nu i afton hört representanten från Malmö försäkra, att det icke ligger inom möjlighetens område att få ett dylikt vilkor antaget af Malmö stad, samt herr Civilministern vitsordat hans utsago, så tror jag att vilkoret är öfverflödigt. När man ej kan realisera sin önskan att få jorden kostnadsfritt, anser jag det olämpligt att uppföra denna önskan som vilkor. Jag yrkar således, att anslaget till nya byggnader och anläggningar nedsättes från 326,000 R:dr till 226,000 R:dr, eller med jemnt 100,000 R:dr, som regeringen begärt till utvidgning af bangården i Malmö, men för hvilket arbete man ännu ej kunnat uppgöra kostnadsförslag och hvarom Riksdagen således ej kan ingå i den pröfning, som Riksdagen förbehållit sig rätt till. — Klämman skulle härigenom komma att erhålla följande lydelse: "att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning måtte endast på det sätt bifallas, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till Statens jernvägstrafik måtte höjas från 4,300,000 R:dr till 5,084,000 R:dr. eller med 784,000 R:dr."

Jag anholder att herr Talmannen härom behagade framställa proposition.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade icke föreställt mig, att representanten från Malmö skulle vilja motsätta sig en så billig begäran, som att staden skulle lemna plats för nödig utvidgning af bangården. Stadens fördel af jernvägen är otvifvelaktigt så stor, att det föreslagna vilkoret med afseende å det för utvidgningen erforderliga utrymmet borde med tacksamhet af staden mottagas. Jag förenar mig därför med representanten från Calmar län i dennes yrkande, att en bestämmelse om att Malmö stad skall kostnadsfritt lemna den för utvidgningen erforderliga jordrymd intages i den s. k. "klämman". Jag känner belägenheten ganska väl och vet att staden lika väl kan lemna det begärda utrymmet till bangårdens utvidgning, som den tager hyra af dertill hörande tomter utaf diverse köpmän på platsen.

Hvad beträffar jernvägstrafiken i öfrigt, tror jag att besparingar ganska väl kunna göras. Hvad beträffar maskinafdelningen är det svårt att bestämdt säga detta, emedan ej hvem som helst kan kontrollera dess verksamhet, men i afseende å trafik- och banafdelningarne, i hvilkas förhållanden hvar och en kan sätta sig in, hushållas verkligen ej. Jag känner stationsinspektorer, som äro öfverhopade med enskilda göromål. Jag känner sådana, som jemte sina inspektorsplatser äfven sköta andra tjänster, såsom t. ex. sparbanksdirektörsbefattning och kassörstjänst. Jag klandrar detta förhållande, icke så mycket därför att jag missunnar dem deras inkomster, utan fast mer därför att jag anser jernvägstrafiken icke böra hafva flera tjänstemän, än som kunna hafva full sysselsättning. Personalen är således för talrik, eftersom tjänstemännen kunna befatta sig med uppdrag utom tjänsten. I synnerhet gäller detta banafdelningen.

Södra stambanan håller sig trenne baningenjörer mellan Alfvestad och Malmö, då en enda kunde sköta hela denna bandel. I sednare tider hafva det oaktadt tillkommit ytterligare trenne assistenter.

Man bör hoppas, att trafikstyrelsen bemödar sig att efter hand göra erforderliga reformer härutiinnan. Jag känner personer inom styrelsen, som försöka hvad de kunna, men det faller sig ej så lätt att få bort gamla inrotade ovanor. Särskildt har jag kommit i mycken beröring med jernvägsstyrelsen i anledning af min begäran att få en station inrättad vid Killeberg. Som Herrarne väl minnas, nekade Riksdagen att den lilla stationen skulle få byggas. Men genom regeringens raskhet blef den ändå byggd och detta till så godt pris, att det nästan låter otroligt. Enligt det kostnadsförslag, som förelåg Riksdagen, då medel nekades till stationens inrättande, beräknades att den skulle kosta 30,000 R:dr, men nu byggdes den likväl för 7,300 R:dr med tillägg af rails, som staten tillsläppte.

Hvad för öfrigt angår förslagsanslaget till trafikens upprätthållande på statens banor, vore det i min tanke icke förenadt med någon fara att pruta af en half million af det begärda, men det må gerna stå den högro summan i riksstaten, ty hushållningen med dessa medel kan ändå blifva lika god, blott jernvägsstyrelsen dertill har allvarlig föresats.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gäfvos propositioner dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på bifall till de ändringsförslag som blifvit framställda af Herr von Geijer, Herr Key och Herr Hörnfeldt. Härvid fann Herr Talmannen ja vara öfvervägande för bifall till Herr Keys förslag. Votering blef emellertid begärd, till följd hvaraf, sedan bifall till det af Herr von Geijer framställda förslaget antagits till kontraposition, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill att Kammarén, vid fattande af beslut rörande niunde punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, skall bifalla Utskottets hemställan, med följande tillägg: och att häraf 100,000 R:dr må användas till bestridande af kostnaden för utvidgning af Malmö station, dock endast under vilkor att det för utvidgningen behöfliga utrymmet inom Malmö hamns område kostnadsfritt till staten afträdes;

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, bifallit samma framställning.

Omröstningen visade 119 ja mot 31 nej, och hade alltså Kammaréns beslut utfallit i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Punkterna 10—13.

Punkterna 10—13.

Biföllos.

Punkten 14.

På begäran af Herr O. F. Pettersson blef, med Kammarens bifall, båda momenten i denna punkt i ett sammanhang företagna till afgörande.

Herr O. F. Pettersson anförde: Ehuru min motion af Utskottet blifvit afstyrkt, är jag dock tacksam för det steg, Utskottet tagit, då det med anledning af min motion föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte, att anslaget till hästafvelns förbättrande må användas på ett ändamålsenligare sätt än hittills. Jag återfinner härutinnan i Utskottets utlåtande de motiv, jag anført uti min motion i ämnet vid förra lagtima riksdag.

Jag anser för min del, att man kunde taga steget ännu längre, men vill likväl ej göra något yrkande härom. stuteri-

Beträffande Ottenby stuteri säger Utskottet, på grund af komiténs den 17 December 1869 afgifna betänkande, att hästafveln derstädes städse befunnits särdeles tjenlig och att dess hästar i mellersta och norra Sverige vunnit allmänt förtroende. Jag hemställer till representanterna från dessa delar af riket, om så verkligen sig förhåller. Stuteri-komitéen har äfven ett annat yttrande, som visserligen redan citerades vid förra lagtima riksdagen, då frågan förevar, men som jag anser mig ånyo böra fästa uppmärksamheten på. Komiterade yttrade nemligen följande:

Likasom Ottenby stuteri lemnat de talrikaste, har det öfver hufvud lemnat de bästa remonterna, dock hafva de sista åren mindre ädla figurer med tunga hufvuden och slappare rörelser derifrån oftare förekommit, så att fråga framställles, om fullblodet på detta stuteri rätt vårdas. Ströms-holm, der rent blod saknas, har lemnat vackra figurer, men med svaga framben och stark fallenhet för krubbiteri. De nykomna ädla hingstarne på Flyinge och Beckaskog hafva redan lemnat framstående remonter, och i samma mån som ädla hingstar blifvit spridda i Skåne och Westergötland hafva äfven remonterna derifrån vunnit i kraft och utseende.

Ytterligare säga samma komiterade, att med ett förändradt remonteringssätt för det indelta kavalleriet skulle Skåne och Westergötland ganska väl kunna förse samtliga kavalleriregementen och korpser — med undantag af Jemtlands hästjägare — med fullgoda remonter till pris ej öfverstigande i medeltal 400 R:dr.

Det framstår äfven af Utskottets motivering som Ottenby stuteri — i förhållande till egendomens taxeringsvärde — skulle bära sig bättre än något af de öfriga stuterierna i riket. Jag ber derföre att närmare få belysa dessa förhållanden. Ottenby kungsgård eger 2,592 tunnland, deraf 534 tunnland åker, således betydligt mera åker än på Strömsholm och Flyinge stuterier. Ång och slättermark utgör 1,148 tunnland och betesmark 910 tunnland, allt af god beskaffenhet, utan några backar, berg eller mossar, hvilka kunna på det sätt borttaga arealen.

Beräknar man — efter en ganska låg uppskattning — tunnlandet till 250 R:dr, så blir egendomens värde icke 200,000 R:dr, till hvilket belopp den nu är taxerad, utan en summa af 648,000 R:dr, hvartill ytterligare komma de många och kolossala byggnaderna liknande snarare en köping, än en landegendom, hvilka byggnader visserligen under närvarande förhållanden icke gifva någon synnerlig afkastning, men som dock hafva sitt värde. Jag tror således att rätta värdet af Ottenby med kungsgård och byggnader i sjelfva verket öfverskrider taxeringsvärdet å hvardera af rikets öfriga stuterier och att, om egendomen under det af mig i motionen föreslagna villkor, åsyftande att befrämja hästafveln, för statens räkning utarrenderades, man skulle kunna betinga sig en ganska vacker arrendesumma.

Då Rikets Ständer år 1830 anslog Ottenby kungsgård till stuteri, var icke meningen, att hästafveln skulle befrämjas på det sätt, som nu sker och som fordrar stora årliga anslag, utan man afsåg då att egendomens afkastning skulle vara tillräcklig för stuteriets upprätthållande och med detta uttryckliga villkor kommo Rikets Ständer till ofvannämnda beslut. Fortfar man på samma sätt hädanefter som hittills, blifva stuterierna en kräfta för landet genom de stora summor, som åtgå till inköp af dyrbara hästar m. m. Så t. ex. inköptes år 1861 i England fullblodshingsten Winton för 19,449 R:dr 93 öre och på samma gång ett sto för 687 R:dr 49 öre. Transportkostnaden från England för dessa tvenne djur gick till 1,267 R:dr 83 öre. Resekostnaden fram och åter för de personer, som verkställde uppköpet och dervid tog vägen öfver Hull och London samt besökte åtskilliga andra orter inom England, uppgick till 2,417 R:dr 80 öre. Således kostade dessa två hästar statsverket den ganska vackra summan af 23,823 R:dr 5 öre. Det skulle möjligen kunna hända, att man fortsätter på samma sätt, och det blir då nödvändigt att år efter år öka anslaget till hästafvelns befrämjande utau motsvarande nytta.

Att Ottenby alldeles icke motsvarar det med en sådan inrättning afsedda ändamålet bevisas bäst deraf, att vid detta stuteri, som har största hästantalet, under år 1867 endast 173 ston blifvit betäckta utom stuteriet, hvilket förhållande — jemfördt med det vid Strömsholm, der oaktadt mindre hästantal 1,562, och vid Flyinge med endast halfta antalet hästar der 931 ston blifvit betäckta — utvisar ett alltför nedslående resultat.

Ottenby stuteri uppbär under år 1869 af statsmedel ett belopp af 29,250 R:dr; lägges härtill egendomens afkastning samma beräkning, som stuterikomitén gjort eller 23,648 R:dr, får man en summa af 52,898 R:dr, hvarifrån dock bör dragas betäckningsafgifter till belopp af 690 R:dr samt en summa af 9,750 R:dr, som influtit för försålda hästar. Återstår således 42,458 R:dr och om denna summa fördelas på hästantalet under samma år eller 230, så finner man att staten för hvarje vid Ottenby stuteri betäckt sto utbetalt icke mindre än 184 R:dr. Oaktadt de uppförringar staten sålunda gjort, kan jag dock visa att detta stuteri icke burit sig, men då Utskottet afstyrkt min motion och Första Kammaren redan genomgått betänkandet och dervid gillat Utskottets förslag, så vill jag icke framställa något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställanden biföllos.

Punkten 15.

Herr Edlund: Slöjdskolans styrelse har i sitt förslag till utgifter för år 1873 kommit till en summa af 80,975 R:dr, eller till ett belopp som precis motsvarar det för innevarande år anslagna. De inkomster, hvarmed skolan har att bestrida dessa utgifter utgöras först och främst af det ordinarie anslaget, 15,000 R:dr, och sedan af påräknade inkomster af elever 7,700 R:dr. Det öfriga skulle betäckas genom extra statsanslag. Vid sista lagtima riksdag utgick det extra anslaget med 56,745 R:dr, på den grund att skolan hade besparade medel af 1,500 R:dr, hvilka kunde användas för detta års utgifter. I år åter kunna efter all sannolikhet inga besparingar göras, emedan elevernas antal är högre än under nästföregående år och dessutom en del utgifter större i följd af stegradt pris t. ex. å stenköl, af hvilken vara skolan för sitt stora hus behöfver icke mindre än 1,500 tunnor. Det är således icke fråga om någon tillökning i det extra anslaget, utan endast att bibehålla det vid samma belopp, som af föregående Riksdag beviljades, och jag får för min del anhålla att Kammarén ville, med ogillande af Stats-Utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts förslag i ämnet. Det är väl bekant att slöjdskolan här vunnit ett stort förtroende, hvilket också vitsordas deraf, att antalet af dess elever för närvarande uppgår till omkring 1,450. Det är mycket svårt att kunna på förhand bestämdt beräkna de erforderliga utgifterna, emedan, i följd af elevernes tillströmmande i större antal på vissa tider, flera lärarekrafter då måste auskaffas, hvarigenom naturligtvis förorsakas ökade omkostnader. Jag för min del tror det icke vara möjligt för denna läroanstalt att verka i samma utsträckning som den gjort under innevarande år, i fall dess inkomster förminskas på sätt nu är föreslaget. Summan är visserligen icke stor, men i alla fall så betydlig, att ett hämmande i anstaltens verksamhet icke vore en oantaglig följd af dess borttagande. Jag anhåller således att det belopp, som för ändamålet blifvit i Kongl. Maj:ts proposition föreslaget, måtte af Kammarén beviljas.

Herr Sjöberg: Jag anhåller att äfven få yttra några ord i ämnet. Jag skulle icke hafva begärt detta, om icke en olycklig tillfällighet gjort, att min närmaste granne till följd af heshet är hindrad att uppträda, vid hvilket förhållande jag anser det vara en förpligtelse för mig att, så godt jag förmår, säga hvad han eljest med mycket säkrare hopp om framgång skulle hafva uttalat. Det finnes dessutom ett annat skäl för mig att uppträda, liggande deri, att jag såsom ledamot af Kommers-kollegium förut deltagit i handläggningen af denna fråga. Och jag vågar försäkra Eder mine Herrar, att det af Slöjdskolans styrelse upprättade förslag till stat för skolan år 1873 likasom enahanda fråga vid föregående tillfällen, då densamma af kollegium behandlats, blifvit med den mest nogräknade omsorg genomgånet och granskadt. Det yttrande, Stats-Utskottet fäst sig vid och som förekommer endast såsom en mellanmening uti kollegii utlåtande i ämnet, nemligen att skäl icke saknades för det antagande att nedsättningar uti anslagen för undervisningens förstärkande i ordinarie ämnen och för lyshållningen skulle kunna göras, bör väl icke innebära motiv till

afslag å Kongl. Maj:ts proposition, så mycket mindre som, enligt hvad den föregående talaren erinrat, det är rent af omöjligt att med sannolikhet kunna beräkna elevernes antal. Härtill kommer nu den ganska viktiga omständigheten, att, sedan utgiftsförslaget upprättades och granskades, priset på stenkol betydligt stigit, hvilket helt naturligt föranleder till ökade utgifter med hänseende så väl till gasförbrukningen som till den nödiga uppvärmningen inom skollokalerna.

Jag vågar således hoppas, att Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts förslag, och detta så mycket heldre som det torde vara en känd sak, att skolan icke på långt när får anses såsom endast till gagn för Stockholm, utan i lika hög, om icke högre grad för landsorten, derifrån, såsom vi alle veta, ett stort antal personer hitkomma för att njuta skolans undervisning. Hennes förtjenstfulla verksamhet och betydelse för näringarne samt den allmänna nytta hon medfört och medför, kunna ju icke heller bestridas. Och det kan väl då icke förefinnas något skäl att nedsätta det ifrågasvarande anslaget i en tidpunkt, då landets industri obestridligen är stadd i en särdeles liflig utveckling. Jag vågar således hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Statsrådet Bergström: Blott med några få ord vill jag understödja de båda föregående talarnes yrkande. Skolans behof af medel är icke större för år 1873 än för innevarande år; men för behofvens fyllande under sistnämnda år hade skolan en besparing af 1,500 R:dr, hvilken för nästkommande år icke finnes att tillgå. Det är af vikt, att den summa, som anses nödig för skolans verksamhet, anvisas i sin helhet äfven för år 1873. Hvad som erfordras för bekostande af lärarnes löner och andra till beloppet vissa utgifter kan naturligtvis på förhand bestämmas; icke så åtskilliga andra utgiftsposter, hvilka vexla år efter år. Uppkommande behållning å en sådan utgiftspost måste derföre användas till fyllande af brist, som vållas genom öfverskridande af en annan utgiftspost. Jag hoppas derföre att Kammaren medgifver det ifrågasvarande anslagets utgående till det belopp, Kongl. Maj:t begärt.

Friherre Ericson: Orsaken hvarför Stats-Utskottet föreslagit den ifrågasvarande nedsättningen är, såsom Herrarne torde finna, att den myndighet, som det i första hand ålegat att granska det förslag till utgiftsstat för Slöjdskolan, som för innevarande år inkommit, ansett en nedsättning med 1,500 R:dr i samma stat kunna ega rum. Då Stats-Utskottet således har hållit sig till den myndighet, som närmast varit i tillfälle att granska skolans utgifter, så har Utskottet naturligtvis icke kunnat komma till annat resultat, än som synes af utlåtandet.

Herr Sjöberg: Jag ber att vid den näst föregående talarens yttrande få erinra, att den myndighet, som närmast haft att granska Slöjdskolans förslag till utgiftsstat, alldeles icke tillstyrkt en sådan nedsättning, som nu är ifrågasatt; utan har denna myndighet, Kommers-kollegium, endast sagt, att, ehuru någon nedsättning i utgifterna med hänseende till lärarekrafterna och hushållningen möjligen kunde ifrågakomma, så vore dock frågan, i betraktande af andra, jemväl anförda omständigheter i det

skick, att Kollegium icke tilltrrodde sig hos Kongl. Maj:t göra framställning om en dylik nedsättning. Skäl saknades icke heller då för det antagande, att utgifterna för andra ändamål inom skolans särskilda verksamhetsområden skulle komma att stiga. Uttrycket får således alldeles icke beteckna annat än, såsom redan är antydtt, en benägenhet hos Kollegium, lika som ock en dess skyldighet, att så noga som möjligt granska den framställning skolans styrelse gjort, men kan icke innefatta ett afstyrkande af hvad styrelsen begärt. Jag vågar derföre upprepa min anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

Herr Granlund: Det torde vara de flesta af Kammarens ledamöter bekant i hvilken stor skala slöjdskolans verksamhet under de sednare åren blifvit utvidgad. Det är icke många år sedan den ej var annat, eller åtminstone ej var på många ställen i landsorten känd som annat än en söndagsskola eller under namnet Stockholms aftonskola. Nu deremot har den blifvit så känd och vunnit ett sådant förtroende öfver allt i landsorten, att derifrån utgår en stor del af lärjungarnes antal. I vårt län har landstinget vidtagit den välbetänkta åtgärden att hvarje år anslå ett visst belopp till stipendier att tilldelas några personer af den yrkesidkande klassen, äfvensom bland den slöjdidkande allmogen i och för genomgående af en terminskurs vid Stockholms slöjdskola; och har årligen ansökningar för erhållande af dessa stipendier inkommit från en mängd personer af nämnda klasser. Detta bevisar det allmänna intresse som råder för austalten, och då man derföre kan antaga att elevantalet årligen kommer att ökas, så är det väl skäl att göra allt för att underhålla skolan med tillräckliga lärarekrafter. Jag yrkar derföre bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Öfverläggningen förklarades slutad. Såväl å yrkandet på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som jemväl å bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, gäfvos propositioner. Den sednare propositionen förklarades hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja, men då votering begärdes, verkställdes densamma enligt en voteringsproposition så lydande:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i femtonde punkten af dess utlåtande N:o 10,

röstar ja;

Den det ej vill.

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, i hvad den afviker från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, bifallit samma framställning.

Den enligt denna proposition nu företagna omröstningen utföll med 80 ja mot 65 nej. Kammaren hade sålunda beslutit enligt ja-propositionens innehåll.

Punkten 16.

Bifölles.

*Punkten 17.**mom. a.*

Herr O. Wikström: Om vid Riksdagens början den af Andra Kammarens högt ärade ålderspresident uttalade mening, att i afseende på begärda anslag afslag skulle vara hufvudprincipen för Riksdagen, så tillvida öfverensstämmar med den åsigt jag hyser, att den största sparsamhet bör iakttagas vid hushållningen med statens medel, så synes mig dock vara fara värdt, att denna princip, allt för strängt tillämpad i vissa fall, kan leda till en sanning, hvarom en annan högt ärad ledamot af denna Kammare för några dagar sedan erinrade, att största sparsamhet stundom äfven kan blifva största misshushållning. Med all den aktning, jag är skyldig hysa för Stats-Utskottets omdöme, befarar jag dock, att dess återhållsamhet i tillstyrkande af anslag för befrämjande af den inhemska industrien och särskildt till tekniska skolor icke kan vara förenlig med den bästa hushållning. Ty om det är en sanning, som jag aldrig hört bestridas, att vår industri icke befinner sig på den ståndpunkt, den borde, utan att den behöfver höjas för att kunna täfla med den utländska, så borde staten litet mera än hittills nitälska för allt, som kan befördra yrkesarbetarens utbildning och den näringsidkande befolkningens kännedom om våra rika tillgångar på materiel för all slags industri. De pekuniära bidrag, staten härtill lemnar böra väl aldrig betraktas såsom barmhertighetsverk, utan fast mera såsom ett utsäde, hvilket icke blott gifver staten sjelf hundrafaldig frukt igen utan ock skänker den industri- och näringsidkande befolkningen hänvisning på sättet för vinnande af nödig utkomst. I detta sednare hänseende ligga hos arbetaren och näringsidkaren, såsom jag tror, rättmätiga anspråk på staten, ty om åt det kroppsliga arbetet tillmätas den aktning och ära, som äfven detsamma med rätta bör tillkomma, synes mig att staten lika litet bör tillknyta pungen, då det gäller handtverkarens och näringsidkarens upplysning, utbildning och yrkesskicklighet, som då fråga är om anslag för ändamål åsyftande andra samhällsklassers daning till vetenskaplig bildning eller embetsmannaskicklighet; ty man bör i detta fall, såsom i många andra, se till, att man icke klappar det hvita barnet så, att man glömmet det svarta.

Utskottet har såsom motiv för att afstyrka bifall till den motion, jag väckt om inrättande af ett tekniskt elementarläroverk i Sundsvall, anført först, att vid 1870 års riksdag ett på hufvudsakligen samma skäl, som jag i min motion åberopat, grundadt förslag om inrättande af en teknisk skola i Sundsvall, blifvit afslaget. Jag kan icke finna detta motiv särdeles betydelsefullt för det slut, hvori Utskottet stannat. Fast heldre skulle det böra anses för min motion ganska gynnande. Ty omförmälda vid 1870 års riksdag gifna afslag har långt ifrån förmått nedtysta de stämmor, som framhållit behöfvet af ett tekniskt undervisningsverk för

Norrland utan fastmera gjort dessa allt mera högljudda, hvarom min ifrågavarande motion, tillkommen icke allenast af enskild mening, utan ock på bestämd anhållan af det enda samhälle, jag har äran att här representera, äfven utgör bevis. Vidare har Utskottet i den omständighet, att vid föregående riksdagar uttalats olika meningar om ändamålsenligheten af organisationen utaf de redan befintliga tekniska läroverken, till väsendtlig likhet med hvilka jag föreslagit att det ifrågasatta läroverket i Sundsvall skulle inrättas, funnit ett hinder att biträda mitt förslag. Jag kan ej heller inse, att detta är riktigt. Ty då det är Kongl. Maj:ts sak att stadga reglemente för en ny skola, kan jag icke förstå annat, än att det måste vara Kongl. Maj:t obetaget att genom ett sådant reglemente förebygga en ny skolas behäftande med de brister, som veterligen behäfta organisationen af dylika förut befintliga skolor; hvarförutom mig synes, att det bör vara lätt att åstadkomma en omorganisation af redan befintliga läroverk, derest de visas vara på ett mindre tillfredsställande sätt organiserade.

Än ytterligare har Utskottet motiverat sitt utlåtande dermed, att den af Kongl. Maj:t, på Riksdagens i underdånig skrifvelse den 13 Maj 1870 derom gjorda underdåniga framställning, tillsatta komité för revision af gällande stadga för rikets allmänna elementarläroverk numera i det närmaste afslutat sitt arbete, och att de förändringar beträffande elementarläroverken, som med anledning häraf vore att emotse, möjligen kunde komma att inverka på organisationen af de tekniska skolorna. Jag betviflar, att de af komitén föreslagna förändringar i afseende på elementarläroverken kunna på något sätt komma att inverka på de tekniska skolornas organisation, och detta så mycket mera, som jag anser, att dessa skolor böra organiseras alldeles oberoende af elementarläroverken. Jag vore eljest snarare böjd för en mot Utskottets motsatt mening, att nemligen de tekniska skolornas organisation borde komma att inverka på elementarläroverkens. I sådant fall kunde måhända vinnas att många lärjungar, som nu trängas i elementarläroverken utan egentliga anlag för studier, åsyftande vetenskaplig bildning eller tjenstemannaskicklighet, heldre inginge i tekniska skolor, der de skulle inhemta behöfliga kunskaper för praktiska yrkesverksamheten, hvarigenom stor vinst skulle åstadkommas såväl för staten, som för dem sjelfva. Härigenom skulle äfven kunna vinnas en reduktion af elementarläroverken och på samma gång lärarkrafter öfverflyttas från dem till de tekniska skolorna. Vinsten häraf för staten skulle i alla afseende blifva obestriddlig.

Slutligen har Utskottet anført, att det väckta förslaget skulle söka den utredning, som borde föregå ett definitivt beslut i frågor af denna beskaffenhet. Jag kan icke rätt förstå, hvilken utredning ytterligare kunde fordras, då Kongl. Maj:t eger stadga reglementen för dylika skolor och det för öfrigt är kunnigt, att det samhälle, der det föreslagna läroverket skulle förläggas, redan beslutit att, derest det begärda anslaget bifölles, bekosta för skolan nödig lokal jemte inredning och uppvärming. Det synes mig derföre, som skulle vidare utredning af ämnet icke vara behöflig. Utan att på något sätt bestrida behovet och gagnet af ännu flera tekniska läroverk äfven i mellersta och södra delarne af riket tror jag mig icke kunna beskylas för att vara ledd af partisk förkärlek för

den ort, jag representerar, då jag uttalar den mening, att af motionerna i detta ämne den om anslag till inrättande af ett tekniskt läroverk i Sundsvall bort företrädesvis förtjena Utskottets behjertande. I denna motion, som jag haft äran framlägga, har jag anfört många skäl för min åsigt, att Sundsvall företrädesvis borde hugnas med anslag till ett tekniskt läroverk. Jag tillåter mig icke att upprepa dessa skäl, men kan icke underlåta erinra Kammaren, att, utom aflägsenheten från de tekniska läroverk, hvaråt staten moderligt lemnar nödiga anslag, utom Norrlands rika produkter för all slags industri, utom dess befolknings kända mekaniska fallenhet m. m, endast billighet och rättvisa borde fordra, att Riksdagen icke styfmoderligt i omförmälda hänseende behandlade nämnda landsdel, ty såsom känt, är Norrland i fullkomlig saknad af läroanstalter för den praktiska yrkesverksamhetens utbildning och jag vågar derför hemställa, huruvida det kan anses anspråksfullt, om man hyst den säkra förhoppning att Riksdagen icke skulle kunna vägra anslag för åtminstone ett tekniskt undervisningsverk derstädes. Hvad beträffar sjelfva platsen för det föreslagna läroverket, skulle jag icke hålla mycket på Sundsvall, om jag icke verkligen, enligt de skäl, jag i min motion haft äran åberopa, ansåge skolans förläggande dit vara för hela Norrland fördelaktigast, en åsigt hvaruti jag är öfvertygad, att mina medkamrater från Norrland instämma. Med förhoppning att icke på något sätt brista i grannlagenhet mot Stats-Utskottet, hemställer jag, att Kammaren måtte afslå Utskottets betänkande och lemna bifall till min motion.

Herr Östman: För min del anser jag, att motionären haft ett ganska godt och fosterländskt syfte med den nu föredragna motionen om inrättande af en teknisk skola i Sundsvall. Vi böra nemligen besinna, att husslöjden, är en icke så oviktig sak här i Sverige, hvarest vi hafva ett hårdt klimat och livarest under den korta sommaren, isynnerhet i de nordligare delarne af landet, naturen icke alltid förmår frambringa det nöd- torftigaste för lifvets uppehälle. Med de goda naturliga anlag för slöjdfärdighet, hvarmed svensken i allmänhet är utrustad, skulle man här hemma kunna komma att tillverka en stor mängd af sådana slöjdalster, som nu införas från utlandet och tynga på handelsvägen, såvida nemligen denna del af våra näringar finge all den uppmuntran, som den så väl förtjenar. Men för att komma derhän måste man, såsom i allt annat, följa med sin tid och genom teknisk undervisning bibringa folket kunskap om ritningar och modeller i handaslöjd af alla möjliga arter. Endast på detta sätt är det som man i detta afseende kan tillfredsställa de mångahanda behof, som inom vårt fädernesland förefinnas. Då derjemte min öfvertygelse är den, att bland alla platser i Norrland Sundsvall är det samhälle, som på det mest akttningsbjudande sätt under de sista decennierna utvidgat sin industriela rörelse, så anser jag ock, att denna stad vore just den rätta orten i Norrland för inrättande af en teknisk läroanstalt i det syfte den ärade motionären nu föreslagit. Till följd häraf instämmer jag äfven i hans yrkande om afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen.

Friherre Ericson: Hvad som föranledt Stats-Utskottet att afstyrka

bifall till de båda motioner som afhandlas i den nu föredragna punkten, har naturligtvis icke varit någon som helst ovilja från Utskottets sida att understödja sådana ändamål, för hvilkas realiserande nu ifrågasatta anslag blifvit begärda; men Utskottet har — och som jag tror ej utan skäl — ansett, att dylika frågor tariffa en noggrannare utredning, innan de böra förordas till bifall. Utskottet har i detta afseende hemtat erfarenhet från en mängd förslag, som förut inkommit till föregående Riksdagar af enskilda motionärer om upprättande af elementarläroverk i flera andra städer, hvilka dock sedermera befunnits vara ej fullt lämpliga platser för sådana institutioner. Att en motionär hyser särskildt intresse för den ort der han själf är boende är ej att undra på; men möjligt är ock, att han, just till följd deraf, är benägen att se förhållandena der i en alltför ljus dager och anser såsom den lämpligaste orten för en dylik inrättning sin egen hembygd, hvilken dock måhända, derest hans förslag komme under ompröfning af myndigheter, som vore i tillfälle att se saken från en vidsträcktare synkrets, skulle befinnas mindre tjenlig för det afsedda ändamålet än måhända andra platser.

Det är på grund af dessa skäl som Utskottet, i frågans ännu temligen outredda skick, ansett sig ej böra tillstyrka bifall till de anslagsbelopp som omnämnas i den nu föredragna punktens begge moment.

Öfverläggningen var slutad. Momentet bifölls.

Mom. b.

Herr Dahl: Då genom Kammarens nyss fattade beslut en fråga af dylik beskaffenhet med den nu förevarande erhållit den utgång som vi alla känna, så kan jag för min del ej våga hoppas framgång åt min nu föredragna motion. Då dessutom tiden är långt framskriden, vill jag ej uppehålla Kammararen med att ytterligare åhöra många skäl till den, som af min ärade olycksbroder från Sundsvall nyss blifvit anförda. Jag ber blott få nämna, att jag ej varit i tillfälle att, före frågans slutliga behandling i Utskottet, dit inkomma med de uppgifter, hvilka jag ansett erforderliga för ärendets fullständigare belysning. Från stadsfullmäktige i Carlshamn har jag dock nu erhållit underrättelse derom, att detta samhälle gerna skulle vilja åtaga sig samma förbindelse, som andra städer, hvilka hafva ett tekniskt läroverk, så framt äfven denna kommun komme i åtnjutande af det anslag hvarom nu är fråga. Redan för 20 år sedan höjde sig röster från Blekinge om behovet af en sådan institution, men förgäfvos; och intresset för saken har sedan dess ej svalnat. För några år sedan bildades genom en enskild persons frikostighet en donation af 30,000 R:dr för inrättande af en teknisk läroanstalt i Blekinge. Denna summa har numera genom tillkomna räntor stigit till 54,000 R:dr. Men äfven detta belopp är alldeles otillräckligt för det dermed afsedda ändamålet, hvarföre ock statens mellankomst är ganska väl behöflig. Jag vill dock ej nu anföras ytterligare skäl för mitt förslag, som måhända af många anses såsom något förflugit och förhastadt.

Det har icke undgått min uppmärksamhet, att det förefinnes någon skiljaktighet i afseende å själfva uttryckssättet i Utskottets hemställan —

der de särskilda momenten i den föredragna punkten i det nemligen Utskottet i mom. a) tillstyrker, att "ofvanberörda motion icke måtte bifallas", samt i mom. b) hemställer, att "ofvaunnämnda förslag må lemnas utan afseende." Jag vill dock ej af de olika ordalag, hvori dessa båda så kallade klämmar äro affattade, draga någon annan slutsats, än att det möjligen ej alltid är så lätt för Utskottet att tillräckligt variera formen för de många afstyrkande utlåtanden, som Utskottet — otvifvelaktigt till stor smärta för sig sjelft — nödgas afgifva.

Endast ännu ett par ord ber jag få tillägga. Då det nemligen i Utskottets utlåtande heter, att de nu ifrågasatta skolorna äro afsedda att ordnas efter samma plan som de redan befintliga tekniska läroverken, så är detta icke alldeles riktigt i afseende å min motion. Efter noggrant begrundande af organisationsplanen för de nu varande tekniska skolorna i riket har jag nemligen för min del funnit det ej vara rådligt att i min motion föreslå alldeles *samma* utan en *liknande* organisationsplan med den som förut finnes fastställd för dylika läroanstalter. Orsaken härtill har varit att jag ej velat inlåta mig på specialiteter i detta ämne, och detta så mycket mindre som jag befarat att derigenom splittra denna fråga i flera små; hvarförutom det ju i allt fall är Riksdagen obetaget att fästa hvilka villkor den behagar vid ett beviljadt anslag. Särskildt gläder det mig, att i Utskottets motivering finnes en antydning derom, att den, i anledning af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 13 Maj 1870, tillsatta komité för revision af gällande stadga för rikets allmänna elementarläroverk, möjligen kan komma att afgifva förslag till sådana förändringar beträffande elementarläroverken, att de äfven komma att inverka på organisationen af de tekniska skolorna. Uti detta förslag, som möjligen inom kort blifver lag, ligger således något löftesrikt för hvar och en, hvilken, i likhet med mig, ifrar för en större utveckling och utbildning af yrkesundervisning och yrkesskicklighet inom alla delar af vårt vidsträckta land. Jag torde sålunda tills vidare få åtnöja mig med den förhoppningen och uttala den önskan, hvilken otvifvelaktigt delas af mången, att det ej måtte komma att dröja alltför länge, innan kraftigare åtgärder än hittills vidtagas för befrämjande och höjande af den betryckta svenska industrien.

Jag hade slutligen äfven ämnat att hos herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition å afslag af Utskottets hemställan i denna punkt samt bifall till min motion; men vid det förhållande att Kammaren nyss godkänt Utskottets afstyrkande hemställan under mom. a) af den föredragna punkten, anser jag det nu knappt löna mödan att framställa något yrkande.

Vidare anfördes ej. Jemväl detta moment bifölles.

Punkterna 18--24.

Bifölles.

Punkten 24.

Lades till handlingarne.

Slutligen blefvo de vid utlåandet fogade tabellerna godkända under förbehåll om iakttagande af de rättelser deri som föranledas af Kammarens nu fattade beslut.

§ 4.

Till bordläggning anmälles Banko-Utskottets memorial n:o 8, med hemställan om eftergift af en del utaf kassaskrifvaren A. Bagges betalningsskyldighet till Riksbanken för af förre kronofogden E. Gagner falskeligen skrifna lånehandlingar.

Kammaren beslöt, att alla de ärenden, som blott en gång blifvit bordlagda, skulle, i syfte af förnyad bordläggning, sättas främst till föredragning i nästa sammanträde.

§ 5.

Herr Norrby erhöll, på grund af en anhörigs dödsfall, ledighet från riksdagsgörömlen från den 3 Mars under 14 dagar.

Kammarens ledamöter åtskiljdes något efter kl. 12 på natten.

In fidem
H. Husberg.